

PAPER DETAILS

TITLE: AZERBAYCAN CUMHURİYETİ ANAYASASI

AUTHORS: Ozan ERGÜL,Cavid ABDULLAYEV

PAGES: 0-0

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/629409>

AZERBAYCAN CUMHURİYETİ ANAYASASI

Çevirenler:

*Arş. Gör. Ozan ERGÜL**

*Arş. Gör. Cavid ABDULLAYEV***

Sunuş

Son on yılda büyük değişim yaşayan dünya, pek çok anayasayla da bu dönemde tanıştı. Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte birçok devlet bağımsızlığını elde etti ve kendi anayasasını yaptı. Daha sonraki dönemde diğer devletlerin bu ülkelere karşı ilgilerini yoğunlaştırdıklarına tanık olduk. Bu ülkelerin toplumsal yapılarından hukuki yapılarına, ekonomilerinden doğal kaynaklarına, her yönleri adeta "masaya" yatırıldı. İktidar yapılarını ve siyasî sorunlarını da yansıtmaları açısından, incelemenin başlangıç noktası çoğu kez, bu genç devletlerin anayasalarıydı.

Türkiye'nin de geçmişten gelen bir dostlukla ve kültürel olarak kendisine yakın gördüğü ve bu bağlamda karşılık alabildiği bazı ülkelerle yakın ilişkiye girmeye çalıştığına tanık olduk ve olmaya devam ediyoruz. Yakınlık kurmanın tanımaktan geçtiğine inanırsak; bu ülkeleri çok daha iyi anlamaya ve anlatmaya ihtiyacımız olduğu bir gerçektir. Bu ülkeleri tanımak için en iyi yöntemlerden biri anayasalarını incelemek ve bu incelemeler sonucunda elde edeceğimiz bulgular ışığında siyasî yapılarını öğrenmektir.

Yukarıda açıklamaya çalıştığımız amaçlar çerçevesinde Türk okurunun, Azerbaycan ve anayasal sistemine ilişkin bilgi edinmesine yardımcı olacağı umuduyla Azerbaycan Anayasasının Türkçe

* Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Anabilim Dalı

** Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Devletler Genel Hukuku Anabilim Dalı

çevirisini sunuyoruz. Bu çeviride kaynak olarak Azerice, Rusça ve İngilizce metinler* kullanılmıştır. Türk hukukuna yabancı olmayan veya Türk okurunun yadırgamayacağı terimler olduğu gibi bırakılmıştır. Az sayıda da olsa okuyucuların gözünden kaçmayacak olan, aynı madde içinde aynı anlama gelen cümlelerin varlığı Anayasanın orijinal metninden kaynaklanmaktadır. Anlam olarak belirsiz sayılabilecek bazı ifadeler anayasanın bütünlüğü içinde Türk okuru için mümkün olduğunca açık hale getirilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla bazı yerlerde dipnotlarla açıklama yoluna gidilmiştir.

Kapsamı geniş olarak tasarlanan bir projenin ilk ürünü olan bu çalışmayla Türk okuruna, Azerbaycan anayasal sistemini daha yakından tanıyabilmesi için temel metin olan 1995 Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasının anlaşılır ve kolay okunur bir şekilde sunulmasına çalışılmıştır. Bu anayasa metninin, önüne konan ve Dr.Levent Gönenç tarafından kaleme alınan "Azerbaycan Anayasası Üzerine Notlar" isimli çalışmayla birlikte okunması, metnin daha iyi kavranmasına katkıda bulunabilir. Bu vesileyle, bizi böyle bir çalışmaya teşvik eden ve görüşleri ile katkıda bulunan Dr.Levent Gönenç'e teşekkürlerimizi sunarız.

* Yararlanılan metinler: Azerbaycan Respublikasının Konstitusiyası, Azerbaycan ve Rus Dillerinde, Bakü-Kanun 1996; Constitutions of The Countries of the World, Azerbaijan Republic, Gisbert H. Flanz (Der.), Oceana Publications, Inc., Dobbs Ferry, New York, 1996,; Constitution of the Azerbaijan Republic, İnternet versiyonu, (<http://www.urich.edu/~jppjones/confinder/const.htm>); Constitution of the Azerbaijan Republic, Hukuk Edebiyatı Yayını, Bakü, 1999.

Azerbaycan Halkı, asırlardan gelen devlet geleneğini devam ettirerek "Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Bağımsızlığına İlişkin Anayasa Aktı"nda belirlenen ilkeleri esas alarak, bütün toplumun ve her bir bireyin refahının sağlanmasını arzulayarak, adaleti, özgürlüğü ve güvenliği kurma isteğiyle, geçmiş, şimdiki ve gelecek nesiller karşısındaki sorumluluğunu anlayarak ve egemenlik hakkını kullanarak aşağıdaki amaçlarını ilan eder:

- Azerbaycan Devleti'nin bağımsızlığını, egemenliğini ve ülke bütünlüğünü korumak;

-Anayasal çerçevede demokratik bir sistemi sağlamak;

-Sivil toplumun kurulmasını sağlamak*;

-Ulusun iradesinin ifadesi olarak kanunların üstünlüğünü sağlayan laik bir hukuk devleti kurmak;

-Adil bir ekonomik ve sosyal düzene uygun olarak herkese onurlu bir hayat standardı sağlamak;

-Evrensel değerlere bağlı kalarak bütün dünya halkları ile dostluk, barış ve kardeşlik içinde yaşamak ve bu amaçla karşılıklı faaliyet göstermek.

Yukarıdaki ulvi amaçlarla ve referandum yoluyla bu Anayasa kabul edilmiştir.

Birinci Bölüm

Genel Esaslar

I.Fasıl

Halk İktidarı

Madde 1. İktidarın Kaynağı

I.Azerbaycan Cumhuriyeti'nde devlet iktidarının tek kaynağı Azerbaycan halkıdır.

* Anayasanın orijinal metninde "vatandaşlar cemiyeti" kavramı yer almakta ise de bu kavramın karşılığı olarak "sivil toplum"u kullanmayı içerdiği nedeniyle tercih ettik. (ç.n.)

II. Azerbaycan halkı, Azerbaycan Cumhuriyeti ülkesinde ve dışında yaşayan, Azerbaycan devletine ve onun kanunlarına tabi sayılan Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşlarından oluşur; bu kural uluslararası hukukla belirlenmiş normları etkilemez.

Madde 2. Halk Egemenliği

I. Özgür ve bağımsız olarak kendi kaderini ve devlet biçimini belirleyebilmek Azerbaycan Halkının egemenlik hakkıdır.

II. Azerbaycan halkı egemenlik hakkını doğrudan halk oylaması –referandum- yoluyla ve genel, eşit oy ve tek dereceli seçim esaslarına uygun olarak ve serbest, gizli ve şahsa bağlı oy ilkeleri çerçevesinde seçtiği temsilcileri aracılığıyla kullanır.

Madde 3. Referanduma Başvurulabilecek Haller

I. Azerbaycan halkı kendi hakları ve menfaatleri ile ilgili her meseleyi referandum yoluyla çözebilir.

II. Aşağıdaki meseleler sadece referandum yoluyla çözülebilir:

1. Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasının kabul edilmesi ve Anayasada değişiklikler yapılması.
2. Azerbaycan Cumhuriyeti devletinin sınırlarının değiştirilmesi.

Madde 4. Halkı Temsil Etme Hakkı

Halk tarafından seçilen yetkili temsilciler dışında hiç kimsenin halkı temsil etme, halk adına konuşma ve beyanat verme hakkı yoktur.

Madde 5. Halkın Birliği

I. Azerbaycan halkı birdir.

II. Azerbaycan halkının birliği Azerbaycan devletinin temelini oluşturur. Azerbaycan Cumhuriyeti, tüm Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşlarının bölünmez vatanıdır.

Madde 6. İktidarın Zorla Ele Geçirilmesinin Kabul Edilemezliği

I. Azerbaycan halkının hiçbir kesimi, hiçbir sosyal grup veya örgüt ve hiçbir şahıs iktidarın kullanılması yetkisini zorla ele geçiremez.

II. İktidarın zorla ele geçirilmesi halka karşı işlenebilecek en ağır suçtur.

II. Fasl

Devletin Esasları

Madde 7. Azərbaycan Devleti

I. Azərbaycan Devleti demokratik, laik, hukuka dayanan üniter bir cumhuriyettir.

II. Azərbaycan Cumhuriyeti'nde devlet iktidarı iç meselelerde yalnız hukukla, uluslararası meselelerde ise yalnız Azərbaycan Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası anlaşmalarla bağlıdır.

III. Azərbaycan Cumhuriyeti'nde devlet iktidarı kuvvetler ayrılığı ilkesine dayanır:

- Yasama erki Azərbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'ne aittir;
- Yürütme erki Azərbaycan Cumhuriyeti Başkanına aittir;
- Yargı erki Azərbaycan Cumhuriyeti mahkemelerine aittir.

IV. Yasama, yürütme ve yargı bu Anayasanın maddelerine göre işbirliği içinde faaliyet gösterirler ve kendi yetkileri çerçevesinde bağımsızdırlar.

Madde 8. Azərbaycan Devletinin Başı

I. Azərbaycan Devletinin başı Azərbaycan Cumhuriyeti'nin Başkanıdır. Başkan ülke içinde ve dış ilişkilerde Azərbaycan Devletini temsil eder.

II. Azərbaycan Cumhuriyeti Başkanı, Azərbaycan halkının birliğini temsil eder ve Azərbaycan Devletinin devamlılığını sağlar.

III. Azərbaycan Cumhuriyeti'nin Başkanı, Azərbaycan devletinin bağımsızlığını, ülke bütünlüğünü ve Azərbaycan Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası anlaşmalara uyulmasını sağlar.

IV. Azərbaycan Cumhuriyeti Başkanı yargı bağımsızlığının teminatıdır.

Madde 9. Silahlı Kuvvetler

I. Azerbaycan Cumhuriyeti kendi güvenliğini ve savunmasını sağlamak amacıyla silahlı kuvvetler ve başka silahlı birlikler kurar.

II. Azerbaycan Cumhuriyeti, başka devletlerin bağımsızlığını ihlal aracı ve uluslararası anlaşmazlıkların çözüm yolu olarak savaşı reddeder.

III. Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı, Azerbaycan Cumhuriyeti silahlı kuvvetlerinin âli başkumandanıdır.

Madde 10. Uluslararası İlişkilerde İlkeler

Azerbaycan Cumhuriyeti diğer devletlerle ilişkilerini genel kabul görmüş uluslararası hukuk standartlarına göre kurar.

Madde 11. Ülke

I. Azerbaycan Cumhuriyeti ülkesi birdir, dokunulmazdır ve bölünemez.

II. Azerbaycan Cumhuriyetinin içsuları, Hazar denizinin (gölünün) Azerbaycan Cumhuriyetine ait olan bölümü, Azerbaycan Cumhuriyeti üzerindeki hava sahası Azerbaycan Cumhuriyeti ülkesinin ayrılmaz parçasıdır.

III. Azerbaycan Cumhuriyeti topraklarının hiçbir bölümü hiç kimseye verilemez. Azerbaycan Cumhuriyeti, topraklarının hiçbir bölümünü her ne yolla olursa olsun hiç kimseye vermez; Azerbaycan Cumhuriyeti devlet sınırları sadece Azerbaycan Milli Meclisi'nin ilanı üzerine yapılacak referandum yoluyla Azerbaycan Halkının serbest iradesi sonucu değiştirilebilir.

Madde 12. Devletin En Yüksek Amacı

I. İnsan ve vatandaş hak ve özgürlüklerinin sağlanması devletin en yüksek amacıdır.

II. Bu anayasada sayılan insan ve vatandaş hak ve özgürlükleri Azerbaycan Cumhuriyeti'nin taraf olduğu anlaşmalara uygun olarak uygulanır.

Madde 13. Mülkiyet

I.Azerbaycan Cumhuriyeti'nde mülkiyet dokunulmazdır ve devlet tarafından korunur.

II.Mülkiyet, Devlet mülkiyeti, özel mülkiyet ve Belediye mülkiyeti şeklinde olabilir.

III.Mülkiyetten, insan ve vatandaş hak ve özgürlüklerine, toplumun ve devletin menfaatlerine ve insan onuruna aykırı bir şekilde yararlanılamaz.

Madde 14. Doğal Kaynaklar

Doğal kaynaklar herhangi bir özel ve tüzel kişiliğin haklarına ve menfaatlerine zarar vermeksizin Azerbaycan Cumhuriyeti'ne aittir.

Madde 15. Ekonomik Gelişme ve Devlet

I.Azerbaycan Cumhuriyeti'nde ekonomik gelişme değişik mülkiyet türlerine dayanarak halkın refahının artmasını amaçlar.

II.Azerbaycan Devleti pazar ekonomisi esasına dayanarak ekonominin gelişmesi için gerekli koşulları hazırlar, özel teşebbüse güvence verir ve ekonomik ilişkilerde tekelliliği ve haksız rekabeti önler.

Madde 16. Sosyal Gelişme ve Devlet

I.Azerbaycan Cumhuriyeti, halkın ve her bir vatandaşın refahının artırılmasını, sosyal güvenliğini ve yeterli yaşam koşullarına sahip olmasını gözetir.

II.Azerbaycan devleti kültürün, eğitimin, toplum sağlığının, bilimin, sanatın gelişmesine yardım eder, ülkenin doğasını ve halkın tarihi, maddi ve manevi mirasını korur.

Madde 17. Aile ve Devlet

I.Toplumun temeli olarak aile, Devletin özel koruması altındadır.

II.Çocuklara bakmak ve onları eğitmek ebeveynlerin ödevidir. Devlet bu ödevin yerine getirilmesini gözetir.

Madde 18. Din ve Devlet

I.Azerbaycan Cumhuriyeti'nde din devletten ayrılır. Kanun önünde tüm dini inançlar eşittir.

II.İnsan onurunu küçük düşüren ve insancıl ilkelerle çelişen dinlerin yayılması ve propogandası yasaktır.

III.Devletin eğitim sistemi laiktir.

Madde 19. Para Birimi

I.Azerbaycan Cumhuriyeti'nin para birimi Manat'tır.

II.Paranın tedavüle çıkarılması ve tedavülden kaldırılması yetkisi sadece Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Banka'sına aittir. Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Bankası bütünüyle devlet mülkiyetindedir.

III.Azerbaycan Cumhuriyeti'nde Manat'tan başka para birimlerinin ödeme aracı olarak kullanılması yasaktır.

Madde 20. Devletin Borçlarına Konulan sınırlar

Azerbaycan Devletine karşı ayaklanma veya darbe girişimlerine yardım amacıyla alınan borçları Azerbaycan Cumhuriyeti kabul etmez ve bunları ödemez.

Madde 21. Devlet Dili

I.Azerbaycan Cumhuriyeti'nin devlet dili Azerbaycan dilidir. Azerbaycan Devleti Azerbaycan dilinin gelişmesini sağlar.

II.Azerbaycan Cumhuriyeti, halkın konuştuğu başka dillerin özgürce kullanılmasını ve gelişmesini sağlar.

Madde 22. Başkent

Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Başkenti Bakü şehridir.

Madde 23. Azerbaycan Devletinin Sembolleri

I.Azerbaycan Cumhuriyeti'nin devlet sembolleri Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Devlet Bayrağı, Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Devlet Amblemi ve Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Milli Marşıdır.

II.Azerbaycan Cumhuriyet'nin Devlet Bayrağı enlemesine birbirine paralel eşit üç renkten oluşur. Üst bölüm mavi, orta bölüm kırmızı, alt bölüm yeşil renkli olup kırmızı renkli bölümün ortasında bayrağın her iki yüzünde beyaz renkli hilal ile sekiz köşeli yıldız bulunur. Bayrağın eninin boyuna oranı 1/2'dir.

III.Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet Bayrağının ve Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Devlet Ambleminin tasviri Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Milli Marşının bestesi ve metni anayasal kanun ile belirlenir.

İkinci Bölüm

Temel Haklar, Özgürlükler ve Ödevler

III. Fası

Temel İnsan ve Vatandaş Hakları ve Özgürlükleri

Madde 24. İnsan ve Vatandaş Haklarının ve Özgürlüklerinin Temel İlkeleri

I.Herkesin doğuştan sahip olduğu dokunulmaz, reddedilmez, ayrılmaz hakları ve özgürlükleri vardır.

II.Haklar ve özgürlükler topluma ve diğer bireylere karşı ödevleri ve sorumlulukları da kapsar.

Madde 25. Eşitlik Hakkı

I.Herkes kanun ve mahkeme önünde eşittir.

II.Erkek ve kadın eşit haklara ve özgürlüklere sahiptir.

III.Devlet herkesin ırkına, milliyetine, dinine, diline, cinsiyetine, kökenine, ekonomik ve sosyal durumuna, mesleğine, siyasi inancına; siyasal partilere, sendikalara ve diğer sosyal birliklere üyeliğine bakmaksızın haklarının ve özgürlüklerinin eşitliğini temin eder.

Madde 26. İnsan ve Vatandaş Hak ve Özgürlüklerinin Korunması

I.Herkesin hukuk tarafından yasaklanmamış vasıtalar ve yöntemlerle kendi haklarını ve özgürlüklerini savunma hakkı vardır.

II.Devlet herkesin haklarının ve özgürlüklerinin korunmasını temin eder.

Madde 27. Yaşam Hakkı

I.Herkesin yaşam hakkı vardır.

II.Yaşam hakkı devlete silahlı saldırıda bulunan düşman askerlerinin öldürülmesi ve mahkemelerin yasaya dayanarak verdiği ölüm cezasının infaz edilmesi ve yasayla belirtilen diğer haller dışında dokunulmazdır.

III.Ölüm cezası tamamen kaldırılana kadar sadece devlete, yaşama ve insan sağlığına karşı ağır suçlar için yasa ile belirlenir.

Madde 28. Özgürlük Hakkı

I.Herkesin özgürlük hakkı vardır.

II.Özgürlük hakkı sadece kanunla öngörülen yakalama, tutuklama ve mahkumiyet hallerinde sınırlanabilir.

III.Azerbaycan Cumhuriyeti ülkesinde yasal olarak bulunan herkesin serbestçe seyahat etme, ikamet için bir yer seçme ve ülke dışına çıkma hakkı vardır.

IV.Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşlarının, diledikleri zaman ülkelerine dönme hakları vardır.

Madde 29. Mülkiyet Hakkı

I.Herkesin mülkiyet hakkı vardır.

II.Mülkiyetin hiçbir türüne üstünlük verilmez. Mülkiyet hakkı, özel mülkiyeti de kapsar şekilde kanunla korunur.

III.Herkes menkul ve gayrimenkul mal mülkiyeti edinebilir. Mülkiyet hakkı, tek başına veya başkaları ile birlikte bir mala sahip olmak, mülkiyet hakkını kullanmak ve sona erdirmek haklarını içerir.

IV.Mahkeme kararı olmaksızın hiç kimsenin mülkiyet hakkı ortadan kaldırılamaz. Malvarlığının tümünden müsadereyi yasaktır. Devlet ihtiyaçları veya sosyal ihtiyaçlar için bir mala el konulmasına ancak adil bir ücretin önceden ödenmesi şartı ile izin verilir.

V.Devlet miras hakkını temin eder.

Madde 30. Fikrî Mülkiyet Hakları

I.Herkesin fikrî mülkiyet hakkı vardır.

II.Telif ve patent hakkı ile fikrî mülkiyetin diğer çeşitleri yasa ile korunur.

Madde 31. Güvenlik İçinde Yaşama Hakkı

I.Herkesin güvenlik içinde yaşama hakkı vardır.

II.Yasa ile öngörülen haller dışında kişinin hayatı, fiziksel ve ruhsal sağlığı, mülkiyeti ve konutu ihlal edilemez, kişiye karşı zor kullanılamaz.

Madde 32. Kişisel Dokunulmazlık Hakkı

I.Herkesin kişisel dokunulmazlık hakkı vardır.

II.Herkesin şahsına ve ailesine ait sırları saklama hakkı vardır. Kanunla belirtilen haller dışında kişinin hayatına müdahale edilemez.

III.Kişinin izni olmadan özel yaşamına ilişkin bilgiler toplanamaz, saklanamaz, kullanılamaz ve yayılamaz.

IV.Devlet, herkesin haberleşmesi ile telefon iletişimi, posta ve telgraf mesajları ve diğer türde bilgi iletişiminin gizliliğini temin eder. Bu hak kanunla öngörülen şekilde bir suçun önlenmesi ve kovuşturulması hallerinde sınırlandırılabilir.

Madde 33. Konut Dokunulmazlığı Hakkı

I.Herkesin konut dokunulmazlığı hakkı vardır.

II.Mahkeme kararı veya kanunla belirlenen haller dışında hiç kimse, konutta yaşayanların izni olmaksızın konuta giremez.

Madde 34. Evlenme Hakkı

I.Herkesin kanunda belirtilen yaşa geldiğinde aile kurma hakkı vardır.

II.Evlilik gönüllü rıza esasına dayanır. Hiç kimse zorla evlendirilemez.

III.Aile ve evlilik devletin koruması altındadır. Annelik, babalık ve çocukluk yasa ile korunur. Devlet çok çocuklu ailelere yardım eder.

IV.Karı ve kocanın hakları eşittir. Çocuklara bakmak ve onları eğitmek ebeveynlerin hem hakkıdır hem de ödevidir.

V.Ebeveynlerine saygı göstermek ve onlara bakmak çocukların ödevidir.

Madde 35. Çalışma Hakkı

I.Çalışma bireysel ve toplumsal refahın esasıdır.

II.Herkesin yeteneklerine göre ve bağımsız olarak bir faaliyet, meslek ve çalışma yeri seçme hakkı vardır.

III.Hiç kimse zorla çalıştırılmaz.

IV.İş sözleşmesi özgürce yapılır. Hiç kimse iş sözleşmesi yapmaya zorlanamaz.

V.Süresi ve koşulları yasa ile belirlendiği şekilde ve bir mahkeme kararına dayanılarak; askerlik hizmeti sırasında yetkili kişilerin emirleri üzerine ve savaş ile olağanüstü hal durumlarında zorla çalıştırma mümkündür.

VI.Herkesin sağlıklı ve güvenli bir ortamda hiçbir ayrıma tabi tutulmadan ve devletin belirlediği asgari ücretten az olmayacak bir ücret karşılığında çalışma hakkı vardır.

VII.İşsizlerin devletten sosyal yardım alma hakkı vardır.

VIII.Devlet işsizliğin ortadan kaldırılması için tüm olanakları kullanır.

Madde 36. Grev Hakkı

I.Herkesin tek başına veya başkaları ile birlikte grev yapma hakkı vardır.

II.İş sözleşmesi ile çalışanlar için grev hakkı, sadece kanunla belirlenen hallerde sınırlanabilir. Azerbaycan Cumhuriyetinin silah-

lı kuvvetlerinde ve diğer silahlı birliklerde hizmet eden askerler ve sivil görevliler grev yapamazlar.

III. Bireysel ve toplu iş uyuşmazlıkları kanunla belirlenen şekilde çözülür.

Madde 37. Dinlenme Hakkı

I. Herkesin dinlenme hakkı vardır.

II. İş sözleşmesi ile çalışanlara, kanunla belirlenen fakat günde sekiz saatten fazla olmayan iş günü, dinlenme ve bayram günleri, yılda en az bir defa ve 21 günden az olmayan ücretli yıllık izin verilmesi temin edilir.

Madde 38. Sosyal Güvenlik Hakkı

I. Herkesin sosyal güvenlik hakkı vardır.

II. Yardıma muhtaç olan kişilere yardım etmek öncelikle aile üyelerinin ödevidir.

III. Herkes kanunda belirtilen yaş haddine geldiğinde*, hastalık, malüliyet, aile reisinin kaybı, çalışma yeteneğini yitirme, işsizlik ve kanunda öngörülen diğer hallerde sosyal güvenlik hakkına sahiptir.

IV. Emeklilik maaşlarının ve sosyal yardımların asgari düzeyi kanunla belirlenir.

V. Devlet, yardım faaliyetlerinin, isteğe bağlı sosyal sigortanın ve sosyal güvenliğin diğer türlerinin gelişmesi için olanaklar yaratır.

Madde 39. Sağlıklı Çevrede Yaşama Hakkı

I. Herkesin sağlıklı çevrede yaşama hakkı vardır.

II. Herkesin çevrenin durumu hakkında bilgi toplamak ve çevrenin kirlenmesinin sonucu olarak sağlığına ve malvarlığına gelen zararların tazminini isteme hakkı vardır.

* Azerbaycan'da belli bir yaşa gelindiğinde, çalışanlar emekli olmakta ve çalışmayanlara da "yaşlılık parası" adı altında sosyal yardım yapılmaktadır.(ç.n.)

Madde 40. Kültür Hakkı

I.Herkesin kültürel hayata katılma, kültür kurumlarından ve kültürel kaynaklardan yararlanma hakkı vardır.

II.Herkes tarihî, kültürel ve manevî mirasa saygılı olmalı, bunlar ile tarih ve kültür yapıtlarını korumalıdır.

Madde 41. Sağlığın Korunması

I.Herkesin sağlığının korunmasını isteme ve tıbbi yardım alma hakkı vardır.

II.Devlet, çeşitli mülkiyet türleri esasında faaliyet gösteren sağlık hizmetlerinin gelişimi için gerekli tedbirleri alır, toplum sağlığının sağlanmasına güvence verir, sağlık sigortasının değişik türleri için olanaklar yaratır.

III.İnsanların hayatı ve sağlığı için tehlikeli olan gerçekleri ve olayları gizleyen görevliler kanun gereği cezaî sorumluluk taşırlar.

Madde 42. Eğitim Hakkı

I.Her vatandaşın eğitim alma hakkı vardır.

II.Devlet parasız ve zorunlu ilköğretimi* sağlar.

III.Eğitim sistemi devlet denetimi altındadır.

IV.Devlet, özel yetenekli kişilerin maddi olanaklarına bakılmaksızın eğitimlerine devam etmelerini sağlar.

V.Devlet eğitimin asgari standartlarını belirler.

Madde 43. Konut Hakkı

I.Hiç kimse kanunî dayanak olmadan yaşadığı konuttan mahrum edilemez.

II.Devlet, toplu konutların ve evlerin inşasına yardım eder, konut edinme hakkının gerçekleşmesi için gerekli tedbirleri alır.

* Azerbaycan'da lise öğretimi olarak bilinen 11 yıllık eğitimin Türkiye'de olduğu gibi sadece 8 yıllık bölümü zorunlu olduğundan burada "ilköğretim" terimini kullandık. (ç.n.)

Madde 44. Millî Mensubiyet Hakkı

I.Herkes millî mensubiyetini koruma hakkına sahiptir.

II.Hiç kimse millî mensubiyetini değiştirmeye zorlanamaz.

Madde 45. Anadilini Kullanma Hakkı

I.Herkesin anadilini kullanma hakkı vardır. Herkesin istediği dilde eğitim alma ve yaratıcı faaliyetlerde bulunma hakkı vardır.

II.Hiç kimse anadilini kullanma hakkından mahrum edilemez.

Madde 46. Şeref ve Haysiyetin Korunması Hakkı

I.Herkesin şerefini ve haysiyetini koruma hakkı vardır.

II.Kişinin haysiyeti devlet tarafından korunur. Hiçbir şey kişinin haysiyetinin küçük düşürülmesini haklı kılmaz.

III.Hiç kimseye işkence yapılamaz ve acı verilemez. İnsan onurunu küçük düşüren muamele ve ceza yasaktır. Kendi rızası dışında hiç kimse üzerinde tıbbî, bilimsel ve diğer deneyler yapılamaz.

Madde 47. Düşünce ve İfade Özgürlüğü

I.Herkesin düşünce ve ifade özgürlüğü vardır.

II.Hiç kimse kendi düşünce ve inançlarını açıklamaya ve onlardan vazgeçmeye zorlanamaz.

III.Irkî, millî, dinî, sosyal çekişme ve düşmanlık uyandıran propaganda yasaktır.

Madde 48. Vicdan Özgürlüğü

I.Herkesin vicdan özgürlüğü vardır.

II.Herkesin dinle olan ilişkisini belirleme, tek başına veya başkaları ile birlikte bir dine inanma veya hiçbir dine inanmama, inancını ifade etme ve yayma hakkı vardır.

III.Dinî törenlerin yerine getirilmesi, kamu düzenini bozmadığı veya toplumsal ahlaka aykırı olmadığı sürece serbesttir.

IV.Dinî itikat ve inanç hukuka aykırılığı haklı kılmaz.

Madde 49. Toplanma Özgürlüğü

I. Herkesin başkaları ile serbestçe toplanma özgürlüğü vardır.

II. Önceden ilgili devlet organlarını haberdar etmek şartıyla herkesin, silahlı ve barışçı bir şekilde başkaları ile toplanma ve toplantılar, gösteriler ve yürüyüşler düzenleme hakkı vardır.

Madde 50. Haber Alma Özgürlüğü

I. Herkesin yasal olarak haber alma, aktarma, hazırlama ve yayma özgürlüğü vardır.

II. Kitle iletişim özgürlüğü güvence altındadır. Kitle iletişim araçlarına ve yazılı basına sansür konamaz.

Madde 51. Yaratıcılık Özgürlüğü

I. Herkesin yaratıcılık özgürlüğü vardır.

II. Devlet, edebiyat-güzel sanatlar, bilim-teknik ve diğer alanlarda yaratıcılık özgürlüğünü sağlar.

Madde 52. Vatandaşlık Hakkı

Azerbaycan Cumhuriyeti'ne mensup olan ve onunla siyasî ve hukukî bağlılığı ve aynı zamanda karşılıklı hak ve yükümlülükleri bulunan kişi Azerbaycan Cumhuriyeti'nin vatandaşıdır. Azerbaycan Cumhuriyeti ülkesinde veya Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşının çocuğu olarak doğanlar Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşıdır. Annesi veya babası Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşı olan kişiler Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşıdır.

Madde 53. Vatandaşlık Hakkının Teminatı

I. Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşı hiçbir durumda vatandaşlığından mahrum edilemez.

II. Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşı hiçbir durumda sürgün edilemez veya başka bir ülkeye iade edilemez.

III. Azerbaycan Cumhuriyeti, geçici veya sürekli olarak yurt dışında yaşayan Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşlarının hukuken korunmasını sağlar ve onları himaye eder.

Madde 54. Toplumun ve Devletin Siyasî Hayatına Katılma Hakkı

I.Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşlarının sınırlama olmaksızın devletin ve toplumun siyasî hayatına katılma hakları vardır.

II.Azerbaycan Cumhuriyeti'nin tüm vatandaşları devlete yönelik isyan ve darbe girişimlerine karşı koyma hakkına sahiptirler.

Madde 55. Devlet Yönetimine Katılma Hakkı

I.Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşlarının devlet yönetimine katılma hakkı vardır. Vatandaşlar bu haklarını doğrudan doğruya veya temsilcileri aracılığıyla kullanır.

II.Vatandaşların Azerbaycan Cumhuriyeti'nin yönetim organlarında görev alma hakları vardır. Devlet organlarının görevlileri Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşları arasından atanır. Yabancılar ve vatansızlar devlet hizmetinde kanunla belirlenen şekilde görevlendirilebilirler.

Madde 56. Seçme Hakkı

I.Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşları devlet organlarına seçme ve seçilme, aynı zamanda referanduma katılma hakkına sahiptir.

II.Fiil ehliyetinin yokluğu mahkeme kararı ile tespit edilenler, seçimlere ve referanduma katılamaz.

III.Ordu mensuplarının, hakimlerin, devlet memurlarının, din görevlilerinin, mahkemenin kesin hükmüyle özgürlüğünden mahrum edilmiş olanların, bu Anayasayla veya kanunla belirlenen diğer şahısların seçimlere katılma hakkı kanunla sınırlanabilir.

Madde 57. Dilekçe Hakkı

I.Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşlarının devlet organlarına şahsen başvurma ve aynı zamanda bireysel olarak veya topluca dilekçe verme hakları vardır. Her başvuruya kanunda belirlenen şekilde ve sürede cevap verilir.

II.Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşlarının, devlet organlarının ve görevlilerinin, siyasî partilerin, sendikaların ve diğer toplumsal kuruluşların ve aynı zamanda bireylerin eylemlerini veya işleri-

ni eleştirme hakları vardır. Eleştiri nedeniyle suçlama yasaktır. Hakaret ve iftira eleştiri kapsamında değerlendirilemez.

Madde 58. Örgütlenme Hakkı

I.Herkesin başkaları ile birlikte örgütlenme hakkı vardır.

II.Herkes, siyasî parti, sendika ve diğer toplumsal örgütler de dahil olmak üzere her türlü örgüt kurma veya mevcut örgüte girme hakkına sahiptir. Bütün örgütlerin kısıtlanmadan faaliyet göstermeleri sağlanır.

III.Hiç kimse herhangi bir örgüte girmeye veya herhangi bir örgütün üyeliğinde kalmaya zorlanamaz.

IV.Azerbaycan Cumhuriyeti ülkesinin tümünde veya bir bölümünde hukukî devlet iktidarını zorla devirme amacını taşıyan örgütlerin faaliyet göstermeleri yasaktır.

V.Anayasayı ve kanunları ihlal eden örgütlerin faaliyet göstermelerine yalnızca mahkeme kararı ile son verilebilir.

Madde 59. Özel Teşebbüs Hakkı

Herkes kanunda öngörülen şekilde kendi olanaklarını, yeteneklerini ve malvarlığını kullanarak, tek başına veya başkaları ile birlikte özel teşebbüs faaliyetinde veya kanunla yasaklanmamış diğer türden bir ekonomik faaliyette bulunabilir.

Madde 60. Hak ve Özgürlüklerin Yargısal Güvencesi

I.Herkesin hak ve özgürlüklerini savunması güvence altındadır.

II.Herkes devlet organlarının, siyasî partilerin, sendikaların ve diğer kamu kurum ve görevlilerinin kararlarına ve eylemlerine (veya eylemsizliğine) karşı mahkemeye başvurabilir.

Madde 61. Hukukî Yardım Alma Hakkı

I.Herkesin iyi düzeyde hukukî yardım alma hakkı vardır.

II.Kanunla belirlenen durumlarda hukukî yardım, masrafları devlete ait olmak üzere ücretsiz olarak sağlanır.

III. Herkesin yetkili devlet organları tarafından yakalandığı, tutuklandığı ve suç işlemekle itham edildiği andan itibaren bir avukatın yardımından yararlanmaya hakkı vardır.

Madde 62. Davaya Bakan Mahkemenin Değiştirilemezliği

Herkesin davasının kanun ile belirlenmiş mahkeme önünde görülmesini isteme hakkı vardır. Kişinin rızası olmadan davası başka bir mahkemede görülemez.

Madde 63. Masumiyet Karinesi

I. Herkes masumiyet karinesinden yararlanır. Kendisine suç isnat edilen her şahıs hukuken suçluluğu kanıtlanmadıkça ve bu konuda mahkemenin kesin hükmü bulunmadıkça masum sayılır.

II. Bir suç işlediğine dair ciddi şüphe bulunması, bir kişinin suçlu sayılması için yeterli değildir.

III. Kendisine suç isnat edilen kişi suçsuzluğunu ispat etmek zorunda değildir.

IV. Hukuka aykırı olarak elde edilen deliller yargılama sırasında kullanılamaz.

V. Mahkeme kararı olmaksızın hiç kimse suçlu sayılamaz.

Madde 64. Bir Suç Nedeniyle Tekrar Mahkum Etmeye İzin Verilmemesi

Hiç kimse aynı suçtan dolayı tekrar mahkum edilemez.

Madde 65. Mahkemeye Tekrar Başvuru Hakkı

Bir mahkeme kararı ile mahkum edilmiş herkesin kendisi hakkında verilmiş hükme karşı kanunla belirlenen biçimde üst mahkemeye kararın gözden geçirilmesi, affedilmesi ve cezasının azaltılması için başvuruda bulunma hakkı vardır.

Madde 66. Akrabalar Aleyhine İfade Verme Yasağı

Hiç kimse kendisi, karısı (kocası), çocukları, ebeveyni, kardeşleri aleyhine ifade vermeye zorlanamaz. Aleyhine ifade verilmesi zorunlu olmayan akrabaların tam listesi kanunla belirlenir.

Madde 67. Yakalanan, Tutuklanan ve Suç İşlemekle İtham Edilen Kişilerin Hakları

Yetkili devlet organları tarafından yakalanan, tutuklanan ve kendisine bir suç isnat edilen herkese derhal hakları bildirilir ve yakalanmasının, tutuklanmasının ve kendisine suç isnat edilmesinin sebepleri açıklanır.

Madde 68. Zararın Tazminini Talep Hakkı

I. Suçtan ve yetkinin kötüye kullanılmasından zarar gören kişilerin hakları kanunla korunur. Zarar gören şahsın yargılamaya katılma ve zararının tazminini talep etme hakkı vardır.

II. Herkesin devlet organlarının ve görevlilerinin kanuna aykırı eylemlerinden ya da eylemde bulunmamasından doğan zararının tazminini isteme hakkı vardır.

Madde 69. Yabancıların ve Vatansızların Hakları

I. Azerbaycan Cumhuriyetinde yaşayan yabancılar ve vatansızlar kanunla veya Azerbaycan Cumhuriyetinin taraf olduğu uluslararası anlaşmalarla başka bir durum belirlenmemişse, Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşlarının sahip olduğu tüm hak ve özgürlüklerden yararlanabilir ve bütün görevleri yerine getirirler.

II. Azerbaycan Cumhuriyeti ülkesinde sürekli yaşayan veya geçici olarak ikamet eden yabancılar ile vatansızların hakları ve özgürlükleri sadece uluslararası hukuk normlarına ve Azerbaycan Cumhuriyeti kanunlarına uygun olarak sınırlandırılabilir.

Madde 70. Siyasî Sığınma Hakkı

I. Azerbaycan Cumhuriyeti genel kabul gören uluslararası hukuk normlara uygun olarak yabancılara ve vatansızlara siyasî sığınma hakkı verir.

II. Siyasî görüşleri nedeniyle ya da Azerbaycan Cumhuriyeti'nde suç sayılmayan bir eyleminden dolayı suçlananlar iade edilemez.

Madde 71. İnsan ve Vatandaş Hak ve Özgürlüklerinin Güvencesi

I. Anayasada belirlenmiş insan ve vatandaş hak ve özgürlüklerinin gözetilmesi ve korunması yasama, yürütme ve yargı erklerinin yükümlülüğüdür.

II. İnsan ve vatandaş hak ve özgürlüklerinin yerine getirilmesini hiç kimse sınırlandıramaz.

III. Sadece savaş hali, sıkıyönetim, olağanüstü hal ve seferberlik durumlarında insan ve vatandaş hak ve özgürlüklerinin yerine getirilmesi Azerbaycan Cumhuriyeti'nin uluslararası yükümlülükleri dikkate alınarak kısmen veya geçici olarak sınırlandırılabilir. Sınırlanan hak ve özgürlükler hakkında önceden halka bilgi verilir.

IV. Hiç kimse, hiçbir durumda dinini, inancını ve düşüncelerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz.

V. Bu anayasanın hiçbir maddesi insan ve vatandaş haklarının ve özgürlüklerinin tamamen kaldırılmasına olanak verir şekilde yorumlanamaz.

VI. İnsan ve vatandaş hak ve özgürlükleri Azerbaycan Cumhuriyeti ülkesinde doğrudan yürürlüktedir.

VII. İnsan ve vatandaş hak ve özgürlüklerinin ihlaline ilişkin uyuşmazlıklar mahkemelerde çözülür.

VIII. Hiç kimse işlediğinde suç olmayan bir fiili nedeniyle cezalandırılmaz. Eyer suç işlendikten sonra çıkartılan kanun suçu kaldırıyor veya cezasını hafifletiyorsa yeni kanun uygulanır.

IV. Fası**Vatandaşların Temel Görevleri****Madde 72. Vatandaşların Görevlerinin Esasları**

I. Herkesin devlete ve topluma karşı, doğrudan hak ve özgürlüklerinden kaynaklanan ödevleri vardır.

II. Herkes Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasına ve kanunlarına uymalı, başkalarının hak ve özgürlüklerine saygı göstermeli ve kanunla belirlenmiş diğer görevleri yerine getirmelidir.

III. Kanunu bilmemek mazeret sayılmaz.

Madde 73. Vergiler ve Diğer Mali Yükümlülükler

I. Tam ve zamanında olarak, kanunen belirlenmiş vergileri ödemek ve diğer mali yükümlülükleri yerine getirmek herkesin ödevi-
dir.

II. Hiç kimse kanunla öngörülmemiş ve kanunla belirlenenden daha fazla vergi ödemeye ve diğer tür mali yükümlülükleri yerine getirmeye zorlanamaz.

Madde 74. Vatana Sadakat

I. Vatana sadakat kutsaldır.

II. Seçilme veya atama yoluyla göreve gelen yasama, yürütme veya yargı organlarının görevlileri, görevlerini dürüst ve onurlu bir şekilde yerine getirmedikleri takdirde sorumlu olurlar ve kanunda öngörülen hallerde and içerler.

III. Yasama, yürütme veya yargı organlarında seçilme veya atama yoluyla göreve gelen ve Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasına sadakat andı içen kişilerin, devlete karşı suç işlemekle ve bu cümleden olarak devlete karşı isyan veya darbe girişimiyle suçlanması ve bu suçlardan mahkum olmaları durumunda görevleri sona erer ve bu kişiler bir daha görevlerine dönemezler.

Madde 75. Devlet Sembollerine Saygı

Her vatandaş Azerbaycan Cumhuriyeti'nin devlet sembolleri olan Bayrağına, Amblemine ve Millî Marşına saygı göstermelidir.

Madde 76. Vatani Savunma

I. Vatani savunmak her vatandaşın borcudur. Vatandaşlar askerlik hizmetlerini kanunda öngörüldüğü şekilde yerine getirirler.

II. Aktif askerlik hizmeti vatandaşın inancına aykırıysa, kanunla belirlenmiş hallerde aktif askerlik hizmetinin alternatif askeri hizmetle değiştirilmesine izin verilebilir.

Madde 77. Tarih ve Kültür Varlıklarının Korunması

Tarih ve kültür varlıklarını korumak her vatandaşın ödevidir.

Madde 78. Çevrenin Korunması

Çevrenin korunması her vatandaşın ödevidir.

Madde 79. Kanuna Aykırı Ödevlerin Yerine Getirilmesine İzin Verilmemesi

Hiç kimse Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasına ve yasalarına aykırı bir ödevi yerine getirmeye zorlanamaz.

Madde 80. Sorumluluk

Anayasasının ve yasaların hükümlerinin ihlali ile Anayasada ve yasalarda belirlenen hakların kötüye kullanılması veya ödevlerin yerine getirilmemesi yasalarla belirlenen sorumluluğa sebep olur.

Üçüncü Bölüm**Devlet İktidarı****V. Fası****Yasama Erki****Madde 81. Yasama Erkinin Kullanılması**

Azerbaycan Cumhuriyeti'nde yasama erki Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi tarafından kullanılır.

Madde 82. Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'nin Oluşumu

Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi 125 üyeden oluşur.

Madde 83. Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'ne Seçimlerin Esasları

Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'nin milletvekilleri, çoğunluk ve nisbi seçim sistemleri* esasında; genel, eşit oy ve tek

* Anayasanın orijinal metninde "majoritar ve proporsiyonal" kavramları kullanılmıştır.(ç.n.)

dereceli seçim esaslarına uygun olarak ve serbest, gizli ve şahsa bağlı oy ilkeleri çerçevesinde seçilirler.

Madde 84. Azerbaycan Millî Meclisi'nin Görev Süresi

I.Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'nin görev süresi beş yıldır.

II.Azerbaycan Millî Meclisi'ne seçimler her beş yılda bir Kasım ayının ilk pazar günü yapılır.

III.Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'nin milletvekilleri-nin görev süresi Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'nin görev süresi ile sınırlıdır.

IV.Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'nin milletvekilliğinden ayrılanların yerine yeni seçimler yapılırsa, yeni seçilen milletvekilinin görev süresi ayrılan milletvekilinin geriye kalan görev süresi ile sınırlıdır.

Madde 85. Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'nin Milletvekili Adaylarında Aranacak Nitelikler

I.Yaşı 25'den az olmayan her Azerbaycan Cumhuriyeti vatan-daşı kanunla düzenlenen şekilde Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'ne milletvekili olarak seçilebilir.

II.Çifte vatandaşlığı olan, başka devlete karşı yükümlülükleri bulunan, yürütme ve yargı organlarında görev yapan, eğitim, bilim, ve sanat istisna olmak üzere başka işte ücret karşılığı çalışan kişiler ile din görevlileri, fiil ehliyetinin yokluğu mahkemece tespit edilenler, ağır suçtan hüküm giymiş olanlar ve mahkemenin kesin hükmü gereği cezaevinde bulunanlar Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'ne milletvekili olarak seçilemezler.

Madde 86. Milletvekili Seçimlerinin Denetlenmesi ve Onaylanması

Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi kanunla öngörülen biçimde seçim sonuçlarının doğruluğunu denetler ve onaylar.

Madde 87. Milletvekillerinin Yetkilerinin Sona Ermesi

I.Milletvekillerinin yetkileri Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'nin yeni döneminin ilk toplantısının yapıldığı gün sona erer.

II.Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'nin görev süresinin bitimine 120 günden az bir süre kalmışsa milletvekilliğinden ayrılanların yerine seçim yapılmaz.

III.Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi 83 milletvekilinin yetkisi onaylandığı zaman göreve başlar.

Madde 88. Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'nin Toplantıları*

I.Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi her yıl iki olağan toplantı yapar.

İlkbahar toplantısı Şubat'ın 1'inde başlar ve Mayıs'ın 31'ine kadar devam eder.

Sonbahar toplantısı Eylül'ün 30'unda başlar ve Aralık'ın 30'una kadar devam eder.

Eyer 1 Şubat ve 30 Eylül tatil gününe denk gelirse, toplantı o günü takip eden ilk iş günü yapılır.

Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'nin 83 milletvekilinin yetkisi onaylandıktan sonra Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'nin ilk toplantısı o günden başlayarak en geç bir hafta içinde yapılır.

Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi seçimlerinden sonra 1 Şubata kadar 83 milletvekilinin yetkisi onaylanmaz ise ilk toplantı tarihini Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi belirler.

II.Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi, Millî Meclis'in Başkanı, Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı ve 42 milletvekilinin isteği üzerine olağanüstü toplantı yapabilir.

III.Millî Meclis'in olağanüstü toplantı gündemini toplantıyı talep edenler belirler. Gündemdeki konular görüşüldükten sonra olağanüstü toplantı sona erer.

* Anayasanın orijinal metninde meclis toplantıları için "sessiya" terimi kullanılmaktadır.(ç.n.)

Madde 89. Milletvekilliğinden Çıkarma ve Milletvekilliği Yetkilerinin Kaybettirilmesi*

I.Milletvekilleri aşağıdaki hallerde üyelikten çıkarılır:

- 1)Seçimde oyların doğru sayılmadığı belirlenirse;
- 2)Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşlığından çıkar veya başka ülkenin vatandaşlığını kabul ederse;
- 3)Suç işlerse ve buna ilişkin mahkemenin kesin hükmü varsa;
- 4)Devlet organlarında görev alır, din görevlisi olur, özel teşebbüs ve diğer ücretli bir faaliyetle uğraşırsa (eğitim, bilim ve yaratıcılık faaliyetleri istisnalar);
- 5)İstifa ederse;
- 6)Milletvekilinin üye olduğu siyasi parti kapatılırsa.**

Milletvekilliğinden çıkarma hakkındaki karar kanunla belirlenen biçimde kabul edilir.

II.Milletvekillerinin yetkilerini sürekli olarak kullanamadıkları durumlarda ve kanunda belirlenen diğer hallerde yetkileri kaybettirilir. Bu kararın alınma yöntemi kanunla belirlenir.

Madde 90. Milletvekillerinin Dokunulmazlığı

I.Görevleri süresince milletvekilleri dokunulmazdır. Milletvekilleri görevleri süresince suçüstü hali hariç olmak üzere, suçlanamaz, yakalanamaz, hakkında mahkeme tedbirleri uygulanamaz ve aranamaz.*** Milletvekili suçüstü halinde yakalanabilir. Bu durumda milletvekilini yakalayan organ hemen Azerbaycan Cumhuriyeti Başsavcısına**** haber vermek zorundadır.

* Anayasanın orijinal metninde bu maddenin başlığı tam olarak şöyledir: "Milletvekilliğinden Mahrum Etme ve Milletvekillerinin Selahiyetlerinin Yitirilmesi" (ç.n.)

** Anayasanın orijinal metninde "İağvedilirse" kelimesi yer almaktadır.(ç.n.)

*** Anayasanın orijinal metninde "aramaya maruz kalamaz ve şahsı muayene edilemez" denildiği halde biz her ikisini kapsadığını düşünerek sadece "aranamaz" kelimesini kullandık.(ç.n.)

**** Anayasanın orijinal metninde "Başsavcı" yerine "Baş Prokuror" denmektedir. Ancak "Baş Prokuror"un bizdeki "Başsavcı"dan çok farklı anayasal ve yasal yetkileri bulunduğu göz önüne alınmalıdır. Biz burada anlaşılabilir olduğu için bu terimi kullandık.(ç.n.)

II.Milletvekillerinin dokunulmazlığına sadece Azerbaycan Cumhuriyeti Başsavcısının talebi üzerine Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'nin kararı ile son verilebilir.

Madde 91.Milletvekillerinin Kovuşturulmasına Konulan Yasaklar

Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'nin milletvekilleri Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'ndeki faaliyetinden, verdiği oylardan ve ileri sürdüğü düşüncelerden dolayı suçlanamazlar. *Kendi rızası dışında milletvekillerinden bunlarla ilgili açıklama istenemez ve milletvekillerinin ifadesine başvurulamaz.*

Madde 92.Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'nin Çalışma Düzeni

Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi kendi çalışma yöntemini belirler, Millî Meclis'in gerekli organlarını oluşturur ve bu bağlamda Başkanını ve Başkan yardımcılarını seçer, daimi ve diğer komisyonları oluşturur ve saymanlık komisyonu kurar.

Madde 93. Azerbaycan Millî Meclisi'nin İşlemleri*

I.Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi kendi yetkisine giren konularda anayasal kanun, kanun ve karar çıkarabilir.

II.Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'nde anayasal kanunlar, kanunlar ve kararlar bu Anayasada öngörülen yöntemle kabul edilir.

III.Milletvekilleri şahsen oy verirler.

IV.Kanunlarda ve Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'nin kararlarında yürütme ve yargı organlarına somut emirler verilemez.

Madde 94.Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'nin Belirlediği Genel Kurallar

I.Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi aşağıdaki hususlara ilişkin genel kuralları belirler.

* Anayasanın orijinal metninde "İşlem" teriminin karşılığı olarak "Akt" terimi yer almaktadır. (ç.n.)

1)Bu Anayasada öngörülmüş insan ve vatandaş hak ve özgürlüklerinden yararlanma ve bu hak ve özgürlüklerin devlet güvencesi;

2)Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanlık seçimleri;

3)Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'ne seçimler ve milletvekillerinin statüsü;

4)Referandum;

5)Mahkemelerin kuruluşu ve hakimlerin statüsü; savcılık, avukatlık ve noterlik;

6)Yargılama usulü ve mahkeme kararlarının icrası;

7)Belediye seçimleri ve belediyelerin statüsü;

8)Olağanüstü hal ve sıkıyönetim rejimleri;

9)Devlet ödülleri;

10)Gerçek ve tüzel kişilerin hukuki statüsü;

11)Medenî hukuk sujeleri;

12)Medeni hukuk sözleşmeleri, temsil ve miras;

13)Mülkiyet hakkı ve bu bakımdan devlet, özel ve belediye mülkiyetinin hukuki rejimi, fikrî haklar, diğer aynî haklar, borçlar hukuku;

14)Aile ilişkileri ve bu bakımdan velayet ve kayyumluk;

15)Maliye faaliyetinin esasları, vergiler, resimler ve harçlar;

16)İş ilişkileri ve sosyal güvenlik;

17)Suçların ve diğer hukuka aykırılıkların belirlenmesi, bunlara verilecek cezaların tespit edilmesi;

18)Savunma ve askeri hizmet;

19)Devlet hizmeti;

- 20)Güvenliğin esasları;
- 21)İdari sınırların düzenlenmesi ve devlet sınırlarının rejimi;
- 22)Uluslararası anlaşmaların onaylanması ve iptali;
- 22)Haberleşme ve ulaşım;
- 24)İstatistik, meteoroloji, standartlar;
- 25)Gümrük işleri;
- 26)Ticaret ve borsa işleri;
- 27)Banka, muhasebe ve sigorta.

II.Yukarıda belirtilen 2.,3. ve 4. başlıklarda yer alan hususlara ilişkin yasalar 83 oyla, diğer hususlara ilişkin yasalar 63 oyla kabul edilir.

III.Bu maddenin birinci fıkrasına Anayasal kanunlarla eklemeler yapılabilir.

Madde 95.Azerbaycan Millî Meclisi'nin Çözdüğü Meseleler

I.Aşağıdaki meseleleri Azerbaycan Millî Meclisi çözer.

- 1)Azerbaycan Millî Meclisi'nin çalışma düzeni;
- 2)Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının teklifi üzerine Azerbaycan Cumhuriyeti diplomatik temsilciliklerinin kurulması;
- 3)İdari yönetim sınırlarının belirlenmesi;
- 4)Devletlerarası andlaşmaların onaylanması ve iptali;
- 5)Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının teklifi üzerine Azerbaycan Cumhuriyeti bütçesinin onaylanması ve uygulanmasının denetimi;
- 6)Genel af;
- 7)Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının teklifi üzerine Azerbaycan Cumhuriyeti askeri doktrininin onaylanması;

8)Bu Anayasada öngörülen hallerde Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının fermanlarının onaylanması;

9)Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının Azerbaycan Cumhuriyeti Başbakanının atanmasına ilişkin teklifine onay verilmesi;

10)Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının teklifi üzerine Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, Azerbaycan Cumhuriyeti İli Mahkemesi ve İktisat Mahkemesi hakimlerinin atanması;

11)Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının teklifi üzerine Azerbaycan Cumhuriyeti Başsavcısının göreve atanmasına ve görevden alınmasına onay verilmesi;

12)Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi'nin teklifi üzerine Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının impiçment* yoluyla görevden uzaklaştırılması;

13)Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının teklifi üzerine hakimlerin görevden uzaklaştırılması;

14)Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kuruluna güven meselesinin çözülmesi;

15)Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının teklifi üzerine Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Bankası'nın yönetim kurulu üyelerinin göreve atanması ve görevden alınması;

16)Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının teklifi üzerine Azerbaycan Cumhuriyeti Silahlı Kuvvetlerinin göreviyle ilgili olmayan işleri yerine getirmesine izin verilmesi;

17)Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının teklifi üzerine savaş ilan edilmesine ve barış imzalanmasına onay vermek;

18)Referandum yapılmasına karar vermek;

19)Denetleme Komisyonunun kurulması;

* "Impeachment", bir yüksek kamu görevlisinin anayasayı ihlal etmesi, suistimalde bulunması veya ağır suç işlemesi gibi durumlardan birinin gerçekleşmesi halinde, yasama organının yargı benzeri bir usulle söz konusu görevliyi işlediği iddia edilen suçlardan dolayı yargılaması ve bu yargılama neticesinde görevden alması ile sonuçlanabilen kurumdur. (bkz. "Impeachment" başlığı, *The Illustrated Dictionary of Constitutional Concepts*, Robert L. Maddex, Routledge, 1996.) Impeachment, Azerbaycan'da sadece Başkan için öngörülmüştür.(ç.n.)

II.Yukarıdaki fıkranın 1-5. bentlerinde yer alan hususlara ilişkin olarak 63 oyla yasalar, diğer hususlara ilişkin olarak ise bu Anayasada başka bir kural öngörülmemişse aynı şekilde kararlar kabul edilebilir.

III.Bu Anayasada Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'nin yetkilerinden olarak gösterilen diğer hususlarda da kararlar kabul edilir.

IV.Bu maddenin birinci fıkrasına Anayasal kanunlar ile eklemeler yapılabilir.

Madde 96. Kanun Teklif Etme Hakkı

I.Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'nde kanun teklif etme hakkı (kanun tasarılarını ve diğer meseleleri Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'nin müzakeresine sunma hakkı) Azerbaycan Cumhuriyeti'nin milletvekillerine, Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Başkanına, Azerbaycan Cumhuriyeti Âli Mahkemesine ve Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Âli Meclisi'ne aittir.

II.Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının, Azerbaycan Cumhuriyeti Âli Mahkemesi'nin ve Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Âli Meclisi'nin Millî Meclis'in müzakeresine sunduğu kanun veya karar teklifleri müzakereye sunulduğu şekliyle oylanır.

III.Yukarıdaki kanun veya karar teklifleri üzerindeki değişiklikler teklifte bulunan organın rızası ile yapılabilir.

IV.Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının, Azerbaycan Cumhuriyeti Âli Mahkemesi'nin veya Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Âli Meclisi'nin Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'ne sunduğu kanun veya karar teklifleri iki ay içinde oylanır.

V.Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı, Azerbaycan Cumhuriyeti Âli Mahkemesi veya Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Âli Meclisi tarafından sunulan kanun veya karar tekliflerinin acil olduğu bildirilirse bu süre yirmi gündür.

Madde 97. Kanunların İmzaya Sunulmasında Süre

I.Kanunlar kabul edildikleri günden itibaren 14 gün içinde imzalanmak için Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanına sunulur.

II.Acil olduğu bildirilen kanun tekliflerinde bu süre 24 saattir.

Madde 98. Azerbaycan Cumhuriyeti Milli Meclisi'nin İşlemlerinin Yürürlüğe Girmesi

Kanun veya Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'nin kararında süre öngörülmemişse kanun veya karar yayımlandığı gün yürürlüğe girer.

VI. Fesıl**Yürütme Erki****Madde 99. Yürütme Erkinin Sahibi**

Azerbaycan Cumhuriyeti'nde yürütme erki Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanına aittir.

Madde 100. Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanlığına Aday Olacaklarda Aranacak Nitelikler

Yaşı 35 den az olmayan, Azerbaycan Cumhuriyeti'nde 10 yıldan fazla ve sürekli olarak yaşamış bulunan, seçimlere katılma hakkına sahip ve ağır suçtan mahkum edilmemiş olan, başka bir devlette karşı yükümlülüğü bulunmayan, yüksek öğretim mezunu, çifte vatandaşlığı olmayan her Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşı Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı seçilebilir.

Madde 101. Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanlığı Seçimlerinin Esasları

I.Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Başkanı genel, eşit ve tek dereceli seçme hakkı esas çerçevesinde serbest, şahsi ve gizli oy ilkelere uygun olarak beş yıl süre için seçilir.

II.Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı oylamaya katılanların üçte ikisinin oyu ile seçilir.

III.Bu oy çokluğuna birinci oylamada ulaşamadığı takdirde, oylama gününden sonraki ikinci pazar günü ikinci oylama yapılır. İkinci oylamaya en çok oy alan iki aday veya en çok oy alan fakat adaylıktan çekilen adayların ardından gelen iki aday katılır.

V.İkinci oylamada oyların basit çoğunluğunu alan aday Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı seçilmiş olur.

V. Hiç kimse iki defadan fazla tekraren Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı seçilemez.

VI. Bu maddenin nasıl uygulanacağı kanunla belirlenir.

Madde 102. Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanlık Seçimlerinin Sonuçları

Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanlık seçimlerinin sonuçlarını oylama gününden itibaren yedi gün içinde Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi ilan eder.

Madde 103. Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı Seçilen Kişinin Andı

I. Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı seçilen kişi Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanlık Seçimleri sonucunun ilanından itibaren üç gün içinde Anayasa Mahkemesi hakimlerinin de katılımıyla aşağıdaki şekilde and içer: "Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı olarak yetkilerimi kullanırken Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasına uyaçağıma, devletin bağımsızlığını ve ülke bütünlüğünü koruyacağıma ve halka onurlu bir şekilde hizmet edeceğime and içiyorum."

II. And içtiği günden itibaren Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı göreve başlamış sayılır.

Madde 104. Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının Yetkilerini Sürekli Olarak Kullanamaması

I. Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı istifa ettiğinde, sağlık nedeniyle kendi yetkilerini kullanma yeteneğini tamamen yitirdiğinde, bu Anayasada belirlenen hallerde ve yöntemle görevden alındığında görevi sona ermiş sayılır.

II. Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı istifa ettiğinde istifa dilekçesini Anayasa Mahkemesi'ne verir. Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi istifa dilekçesinin Başkanın kendisine ait olduğundan emin olduğu takdirde Başkanın istifasının kabulü için karar verir. O andan itibaren Başkan istifa nedeniyle görevinden ayrılmış sayılır.

III. Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının sağlık sorunları nedeniyle kendi yetkilerini kullanma yeteneğini tamamen yitirdiğine

ilişkin bilgi verildiğinde Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi bu hususun aydınlatılması için Anayasa Mahkemesi'ne başvurur. Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi bu konudaki kararını 6 oyla alır. Eyer Anayasa Mahkemesi bu hususun gerçek olduğunu onaylamazsa mesele çözülmüş sayılır.

Madde 105. Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı Görevden Ayrıldığında Yetkilerinin Kullanılması

I.Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı zamanından önce görevden ayrılırsa 3 ay içinde yeni Başkanlık seçimleri yapılır. Bu durumda yeni başkan seçilinceye kadar Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının yetkilerini Millî Meclis Başkanı kullanır.

II.Bu süre içinde Başkanın yetkilerini kullanan Millî Meclis Başkanı istifa eder veya sağlığı nedeniyle kendi yetkilerini kullanma yeteneğini tamamen kaybederse Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının yetkilerini Azerbaycan Cumhuriyeti Başbakanı kullanır.

III.Bu maddenin ikinci fıkrasında yer alan sebeplerden biri nedeniyle Başkanın yetkilerini Başbakanın kullanması mümkün değilse Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi, Başkanın yetkilerinin başka bir üst düzey yönetici tarafından kullanılmasına ilişkin karar alır.

Madde 106. Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının Dokunulmazlığı

Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı dokunulmazlık hakkına sahiptir. Başkanın şeref ve haysiyeti kanunla korunur.

Madde 107. Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının Görevden Uzaklaştırılması

I.Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı ağır suç işlediğinde Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, Ali Mahkemenin 30 gün içinde vereceği görüşe dayanarak Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının görevden uzaklaştırılması hususunu Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'ne sunabilir.

II.Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'nin üyelerinin 95 oyla kabul edecekleri karar üzerine Başkan görevden uzaklaştırılabilir. Bu kararı Anayasa Mahkemesi Başkanı imzalar. Anayasa

Mahkemesi bu kararın imzalanmasına bir hafta içinde katılmazsa karar yürürlüğe girmez.

III. Başkanın görevden alınmasına ilişkin karar Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi'nin Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'ne müracaat ettiği günden başlayarak iki ay içinde alınmalıdır. Bu süre içinde söz konusu karar alınmazsa Başkana karşı ileri sürülen suçlamalar reddedilmiş sayılır.

Madde 108. Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının Güven-cesi

Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı ve ailesi devletin güvencesi altındadır. Başkanın ve ailesinin güvenliğini özel güvenlik birlikleri sağlar.

Madde 109. Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının Yetkileri

Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı:

1) Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi seçimlerini tayin eder;*

2) Azerbaycan Cumhuriyeti devlet bütçesini Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'nin onayına sunar;

3) Devletin ekonomik ve sosyal programlarını onaylar;

4) Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'nin onayı ile Azerbaycan Cumhuriyeti Başbakanını göreve atar; Azerbaycan Cumhuriyeti Başbakanını görevden alır;

5) Bakanlar Kurulu üyelerini göreve atar ve görevden alır, zorunlu hallerde Bakanlar Kurulu toplantılarına başkanlık eder;

6) Bakanlar Kurulunun istifasını kabul eder;

7) Azerbaycan Cumhuriyeti devlet bütçesinde idari organlar için öngörülen ödeneklere uygun olarak merkezi ve yerel yürütme organları kurar;

* Anayasanın orijinal metninde "tayin eder" olarak geçen bu terim her ne kadar meclisi feshetme yetkisini de içerir bir anlama sahip görünse de Azerbaycan Anayasasının tümü göz önüne alındığında, Başkanın, Millî Meclisi feshetme yetkisinin olmadığı görülmektedir. Bu nedenle bu deyim "ilan eder" şeklinde anlamak daha uygun olur. (ç.n.)

8)Bakanlar Kurulunun ve Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Bakanlar Kurulunun karar ve kararnamelerini, merkezi ve yerel idari organların işlemlerini iptal eder;

9)Anayasa Mahkemesi, Âli Mahkeme ve İktisat Mahkemesi hakimlerinin göreve atanması için Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'ne teklif sunar; diğer mahkemelerin hakimlerini göreve atar; Azerbaycan Cumhuriyeti Başsavcısını Millî Meclis'in onayı ile göreve atar ve görevden alır;

10)Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Bankası Yönetim Kurulu üyelerinin göreve atanması ve görevden alınması için Millî Meclis'e teklifte bulunur;

11)Azerbaycan Cumhuriyeti'nin askeri doktrinini Millî Meclis'in onayına sunar;

12)Azerbaycan Cumhuriyeti silahlı kuvvetlerinin yüksek kade-me subaylarını göreve atar ve görevden alır;

13)Başkanlık İcra Organını* kurar ve onun başkanını atar;

14)Başkanın yetkili temsilcilerini göreve atar ve görevden alır;

15)Azerbaycan Cumhuriyeti'nin yabancı ülkelerde ve uluslararası kuruluşlarda diplomatik temsilciliklerinin kurulması hakkında Milli Meclis'e teklif sunar, yabancı ülkelerde ve uluslararası kuruluşlardaki temsilcileri atar ve onları geri çağırır;

16)Yabancı devletlerin diplomatik temsilcilerinin itimatname-lerini ve geri çağırma mektuplarını** kabul eder;

17)Devletler ve hükümetlerarası uluslararası anlaşmaları*** bağlar, devletlerarası andlaşmaları onaylanmaları ve iptal edilmele-ri için Millî Meclis'e sunar, onay işlemini**** imzalar;

* Anayasanın orijinal metninde bu organa "Başkanın İcra Aparatı" denilmektedir ve Azerbaycan'da bu organ kısaca "President Aparatı" olarak bilinmektedir.(ç.n.)

** Her ne kadar uluslararası hukukta "geri çağırma mektubu" olarak bilinen bir kurum yoksa da Anayasanın orijinal metninde yer alan "övdetname" sözcüğü (Rusça metninde de aynı anlama gelen sözcük kullanılmıştır; ayrıca İngilizce metinde "letters of recall" terimi yer almaktadır.) geri çağırma veya geri çağırılma anlamına geldiğinden burada Anayasanın metnine sadık kalınarak bu terim kullanılmıştır. (ç.n.)

*** Azerbaycan Anayasal sisteminde "uluslararası anlaşmalar (beynelhalk mukavele-ler)" bir üst kavramdır ve bu kavranun altında "devletlerarası andlaşmalar" ve "hükümetlerarası andlaşmalar" yer almaktadır.(ç.n.)

**** Anayasada Millî Meclis'in devletlerarası andlaşmaları onaylamasının bir kanun ile mi yoksa Meclis kararı ile mi yapılacağı tam olarak anlaşılamamaktadır. Anayasa

- 18)Referandum ilan eder;
- 19)Kanunları imzalar ve yayımlar;
- 20)Vatandaşlığa ilişkin sorunları çözer;
- 21)Siyasî sığınma verilmesine ilişkin sorunları çözer;
- 22)Af yetkisini kullanır;
- 23)Devlet ödülleri verir;
- 24)Askeri veya özel yüksek rütbeler verir;
- 25)Genel veya kısmi seferberlik ilan eder ve seferberlik üzerine çağrılanları terhis eder;
- 26)Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşlarının gerçek askeri hizmete çağırılması ve süreli askeri hizmete alınan askeri hizmetlilerin yedeğe alınması konusunda karar alır;
- 27)Azerbaycan Cumhuriyeti Güvenlik Şurası'nı oluşturur;
- 28)Azerbaycan Cumhuriyeti Silahlı Kuvvetleri'nin görevi ile ilgili olmayan işlerde kullanılmasına izin verilmesi hususunu Millî Meclis'e teklif eder;
- 29)Olağanüstü hal ve sıkıyönetim ilan eder;
- 30)Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'nin onayı ile savaş ve barış ilan eder;
- 31)Azerbaycan Cumhuriyeti devlet bütçesinde bu amaçlar için öngörülen harcamalar çerçevesinde özel koruma birlikleri yaratır;
- 32)Bu Anayasaya göre Millî Meclis'in ve yargı organlarının yetkisine girmeyen diğer meseleleri çözer.

Madde 110. Kanunların İmzalanması

I.Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı kanunları kendisine sunuldukları günden itibaren 56 gün içinde imzalar. Eyer kanunda Baş-

metninde Meclis'in bu işlemi için "tasdikname" kavramı kullanılmıştır. Bu nedenle biz, işlemin niteliğine ve biçimine ilişkin yanlış anlamalara sebep olmamak için daha soyut olan "onay işlemi" kavramını tercih ettik.(ç.n.)

kanın karşı olduğu hususlar varsa kanunu imzalamayıp karşı olduğu hususlarla birlikte Millî Meclis'e geri gönderebilir.

II. Anayasal kanunlar Başkan tarafından imzalanmadıkça yürürlüğe girmez. Millî Meclis 83 oyla kabul ettiği kanunları 95 oyla, 63 oyla kabul ettiği kanunları ise 83 oyla tekrar kabul ederse bu kanunlar yeni oylamadan sonra yürürlüğe girer.

Madde 111. Sıkıyönetim İlanı

Azerbaycan Cumhuriyeti ülkesinin bir kısmı fiilen işgal edildiğinde, Azerbaycan Cumhuriyeti'ne karşı bir veya birçok devlet tarafından savaş ilan edildiğinde, Azerbaycan Cumhuriyeti ülkesi abluka altına alındığında veya gerçek bir abluka tehlikesi söz konusu olduğunda Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı ülkenin tümünde veya bir bölümünde sıkıyönetim ilan eder ve bu konuda çıkardığı fermanı 24 saat içinde Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'nin onayına sunar.

Madde 112. Olağanüstü Hal

Doğal afetler, salgın hastalıklar, büyük çevre kirliliği ve diğer afetlerin gerçekleşmesi halinde ve aynı zamanda Azerbaycan Cumhuriyeti ülke bütünlüğünün ihlalini amaçlayan hareketler, devlete karşı isyan veya darbe girişimi yapıldığı takdirde, şiddete dayanan kitlesel karışıklık ve vatandaşların hayatı ve güvenliği yahut devlet organlarının olağan faaliyeti için tehlike yaratan diğer karışıklıklar ortaya çıktığında Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı ülkenin belirli bölgelerinde olağanüstü hal ilan eder ve 24 saat içinde bu konuda çıkardığı fermanını Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'nin onayına sunar.

Madde 113. Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının İşlemleri

I. Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı genel kurallar koyduğu zaman fermanlar diğer hususlara ilişkin ise kararnameler çıkarır.

II. Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının ferman ve kararnamelerinde başka bir usul öngörülmemişse, ferman ve kararnameler yayımlandıkları gün yürürlüğe girer.

Madde 114. Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulunun Statüsü

I. Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı, yürütme yetkisinin kullanımı amacıyla Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulunu oluşturur.

II.Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu, Başkanın en yüksek yürütme organıdır.

III.Bakanlar Kurulu, Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanına tabidir ve ona karşı sorumludur.

IV.Bakanlar Kurulunun çalışma yöntemini Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı belirler.

Madde 115. Bakanlar Kurulunun Oluşumu

Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu Başbakan, Başbakan yardımcıları, bakanlar ve diğer merkezi yürütme organlarının başkanlarından oluşur.

Madde 116. Bakanlar Kurulunun İstifası

Yeni seçilen Başkan göreve geldiği ve yetkilerini kullanmaya başladığı gün, Bakanlar Kurulu Başkana istifasını verir.

Madde 117. Bakanlar Kurulunun Toplantıları

Bakanlar Kurulu toplantılarına kural olarak Başbakan başkanlık eder.

Madde 118. Başbakanın Atanması Yöntemi

I.Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı Millî Meclis'in onayı ile Başbakanı atar.

II.Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı Başbakanlık için göstereceği adayı kendisi göreve başladıktan sonra en geç bir ay veya Bakanlar Kurulu istifa ettikten sonra en geç iki hafta içinde Millî Meclis'e teklif eder.

III.Millî Meclis Başbakan adayı hakkındaki kararını adayın sunulduğu günden itibaren en geç bir hafta içinde alır. Öngörülen yönteme uyulmaz veya Başkanın Başbakanlık için teklif ettiği adaylar üç kez reddedilirse, Başkan Başbakanı Millî Meclis'in onayı olmadan atayabilir.

Madde 119. Bakanlar Kurulunun Yetkileri

Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu:

-Azerbaycan Cumhuriyeti devlet bütçesi taslağını hazırlayıp Başkana sunar;

-Azerbaycan Cumhuriyeti devlet bütçesinin uygulanmasını sağlar;

-Maliye-kredi ve para politikasının hayata geçirilmesini sağlar;

-Devletin ekonomik programlarının hayata geçirilmesini sağlar;

-Devletin sosyal programlarının hayata geçirilmesini sağlar;

-Bakanlıklar ve diğer merkezi yürütme organlarına rehberlik eder, onların işlemlerini iptal eder;

-Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının kendisine verdiği yetkilerle ilgili diğer işleri yapar.

Madde 120. Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulunun İşlemleri

I.Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu genel kurallar belirlerken kararlar, diğer hususlara ilişkin olarak kararnameler kabul eder.

II.Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulunun karar ve kararnameleri başka bir usul öngörülmemişse yayımlandıkları gün yürürlüğe girer.

Madde 121. Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu Üyelerinde Aranacak Nitelikler

I.Azerbaycan Cumhuriyeti Başbakanlığı görevine yaşı otuzdan az olmayan, seçimlere katılma hakkına sahip, yüksek öğretim mezunu, başka devlete karşı yükümlülüğü olmayan Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşı atanabilir.

II.Başbakan yardımcılığına, bakanlığa ve diğer merkezi yürütme organlarının üst kademelerine yaşı 25'den az olmayan, seçimlere katılma hakkına sahip, yüksek öğretim mezunu, başka devlete karşı yükümlülüğü olmayan Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşı atanabilir.

Madde 122. Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu Üyeliği ile Bağdaşmayan İşler

Azerbaycan Cumhuriyeti Başbakanı, onun yardımcıları, bakanlar, diğer merkezi yürütme organının üst düzey yöneticileri seçim

veya atama yöntemiyle gelinen başka hiçbir görev alamazlar, eğitim, bilim ve sanat faaliyetleri dışında hiçbir özel teşebbüs faaliyeti, ticari ve diğer tür ücretli faaliyetle uğraşamazlar, maaşından ve ayrıca eğitim, bilim ve sanat faaliyetlerinin karşılığı olarak aldıkları ücretten başka ücret alamazlar.

Madde 123. Azerbaycan Cumhuriyeti Başbakanının Dokunulmazlığı

I.Görevi süresince Azerbaycan Cumhuriyeti Başbakanı dokunulmazdır.

II.Azerbaycan Cumhuriyeti Başbakanı suçüstü hali dışında yakalanamaz, sorgulanamaz, hakkında mahkeme tedbirleri uygulanamaz, aranamaz.

III.Azerbaycan Cumhuriyeti Başbakanı suçüstü halinde yakalanabilir. Bu durumda onu yakalayan organ hemen Azerbaycan Cumhuriyeti Başsavcısına haber vermelidir.

IV.Azerbaycan Cumhuriyeti Başbakanının dokunulmazlığına Başsavcının talebi üzerine sadece Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı tarafından son verilebilir.

Madde 124. Yerel Yürütme Erki*

I.Yerel yürütme erkini yerel yürütme organlarının başkanları kullanır.

II.Yerel yürütme organı başkanlarını Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı göreve atar ve görevden alır.

III.Yerel yürütme organlarının yetkilerini Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı belirler.

VII. Fası

Yargı Erki

Madde 125. Yargı Erkinin Kullanılması

I.Azerbaycan Cumhuriyeti'nde yargı erkini adalete uygun olarak mahkemeler kullanır.

* Anayasanın orijinal metninde bu başlık "Yerlerde İcra Hakimiyeti" olarak geçmektedir. Azerbaycan Anayasal sisteminde merkezin taşra teşkilatı için "icra organı" ve bunun başındaki kişi için de "icra başkanı" kavramı kullanılmaktadır. Örneğin, Azerbaycan sisteminde herhangi bir ilçenin mülki idari amiri durumundaki kişi o ilçenin "icra başkanı"dır ve doğrudan Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı'na bağlıdır. Bunların yerel yönetimlerle (örneğin belediyelerle) karıştırılmaması gerekir. Anayasa'da yerel yönetimler dördüncü bölümde ayrıca düzenlenmiştir.(ç.n.)

II.Yargı erkini, Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, Azerbaycan Cumhuriyeti Ali Mahkemesi, Azerbaycan Cumhuriyeti İktisat Mahkemesi, Azerbaycan Cumhuriyeti genel mahkemeleri ve diğer uzmanlık mahkemeleri kullanır.

III.Yargı erki Anayasa yargılaması, medeni ve ceza yargılamaları ve kanunda öngörülen diğer vasıtalarla kullanılır.

IV.Anayasa yargılaması istisna olmak üzere, yargılamanın yerine getirilmesine Azerbaycan Cumhuriyeti Başsavcılığı ve savunma tarafı da katılır.

V.Mahkemelerin kuruluşu ve yargılama yöntemi kanunla belirlenir.

VI.Mahkemelerin yetkilerinin değiştirilmesi amacıyla önceden belirlenmemiş hukuki yöntemlerin uygulanması ve olağanüstü mahkemelerin kurulması yasaktır.

Madde 126. Hakim Adaylarında Aranacak Nitelikler

I.Yaşı otuzdan az olmayan, seçimlere katılma hakkına sahip olan, yüksek hukuk öğretimi almış ve hukukçu olarak beş yıldan fazla çalışan Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşları hakim olabilir.

II.Hakimler, seçim veya atama yoluyla geline başka hiçbir görev alamazlar, eğitim, bilim ve sanat faaliyeti dışında hiçbir özel teşebbüs faaliyeti, ticari ve diğer tür ücretli faaliyetle uğraşamazlar, siyasî faaliyetle uğraşamaz ve siyasî partilere üye olamazlar, maaşından ve ayrıca eğitim, bilim ve sanat faaliyetlerinin karşılığı olarak aldıkları ücretten başka ücret alamazlar.

Madde 127. Hakimlerin Bağımsızlığı, Yargılamanın Yerine Getirilmesinin Esasları ve Koşulları

I.Hakimler bağımsızdır, yalnız Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasına ve kanunlarına tabidirler ve görevleri süresince değiştirilemezler.

II.Hakimler görevlerini adalete, tarafların hukuki eşitliğine ve gerçeklere dayanarak, tarafsız ve kanuna uygun olarak yerine getirir.

III.Herhangi bir şahıs tarafından ve herhangi bir sebeple, doğrudan veya dolaylı olarak yargıya sınır konulması, kanuna aykırı etki, tehdit ve müdahale edilmesi yasaktır.

IV.Yargılama, vatandaşların kanun ve mahkeme önünde eşitliği esasına uygun olarak yerine getirilir.

V.Bütün mahkemelerde yargılama açık olarak yapılır.

Yargılamanın açık olarak yapılmasının mesleki, ticari sırrın ve devlet sırrının ortaya çıkmasına sebep olacağı düşünülürse ya da vatandaşların özel veya aile hayatının gizliliğini korumak zorunluluğu varsa mahkeme yargılamanın gizli olarak yapılmasına karar verebilir.

VI.Kanunda öngörülen haller dışında ceza davalarında gıyabî yargılama yasaktır.

VII.Yargılama, çekişme ilkesi esasında yerine getirilir.

VIII.Yargılamanın her aşamasında herkesin savunma hakkı sağlanır.

IX.Yargılama, masumiyet karinesine dayanır.

X.Azerbaycan Cumhuriyeti'nde yargılama, Azerbaycan Cumhuriyeti'nin devlet dilinde veya yargılamanın yapıldığı yerde yaşayanların çoğunluğunun kullandığı dilde yapılır. Davaya katılan fakat yargılamanın yapıldığı dili bilmeyen şahısların dava içeriğini tam olarak öğrenebilmesi için yargılamaya tercüman aracılığıyla katılması ve mahkemede anadilinde konuşma hakkı sağlanır.

Madde 128. Hakimlerin Dokunulmazlığı

I.Hakimler dokunulmazdır.

II.Hakimler cezaî yönden ancak yasanın öngördüğü hallerde sorumludurlar.

III.Hakimlerin yetkilerine ancak yasanın öngördüğü hallerde ve usullerle son verilebilir.

IV.Hakimlerin suç işlemesi halinde Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı, Âli Mahkemenin görüşünü alarak suç işleyen hakimden görevden alınması talebini Millî Meclis'e sunabilir. Âli Mahkeme, Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının kendisinden istediği görüşü en geç otuz gün içinde vermelidir.

V.Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, Âli Mahkeme ve İktisat Mahkemesi hakimlerinin görevden uzaklaştırılması

hakkındaki karar Millî Meclis'te 83 oyla diğer hakimlerin görevden uzaklaştırılması hakkındaki karar ise 63 oyla kabul edilir.

Madde 129. Mahkeme Kararları ve Onların İcrası

Mahkemeler devlet adına karar verir ve mahkeme kararlarının yerine getirilmesi zorunludur.

Madde 130. Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi

I. Anayasa Mahkemesi dokuz hakimden oluşur.

II. Anayasa Mahkemesi hakimlerini Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının teklifi üzerine Millî Meclis atar.

III. Anayasa Mahkemesi, Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının, Millî Meclis'in, Bakanlar Kurulunun, Âli Mahkemenin, Azerbaycan Cumhuriyeti Başsavcılığının, Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Âli Meclisi'nin talebi üzerine aşağıdaki meseleleri çözer:

1) Azerbaycan Cumhuriyeti kanunlarının, Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının ferman ve kararnamelerinin, Millî Meclis kararlarının, Bakanlar Kurulu kararlarının ve kararnamelerinin, merkezî yürütme organlarının düzenleyici işlemlerinin Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasına uygunluğu;

2) Başkanın fermalarının, Bakanlar Kurulu kararlarının, merkezî yürütme organlarının düzenleyici işlemlerinin Azerbaycan Cumhuriyeti kanunlarına uygunluğu;

3) Bakanlar Kurulu kararlarının, merkezî yürütme organlarının düzenleyici işlemlerinin Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının fermanlarına uygunluğu;

4) Azerbaycan Cumhuriyeti Âli Mahkemesinin kararlarının kanunda öngörülen hallerde Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasına ve kanunlarına uygunluğu;

5) Belediye işlemlerinin Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasına, kanunlara, Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının fermanlarına, Bakanlar Kurulu kararlarına (Nahçıvan Özerk Cumhuriyetinde aynı zamanda Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Anayasasına, kanunlarına, Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Bakanlar Kurulunun kararlarına) uygunluğu;

6)Azerbaycan Cumhuriyeti'nin yürürlüğe girmemiş devletlerarası anlaşmalarının Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasına; Azerbaycan Cumhuriyeti'nin hükümetlerarası anlaşmalarının ise Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Anayasasına ve kanunlarına uygunluğu;

7)Siyasî Partilerin ve diğer toplumsal birliklerin kapatılması;

8)Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Anayasasının, kanunlarının, Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Âli Meclisi'nin kararlarının ve Bakanlar Kurulu kararlarının Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasına uygunluğu; Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti kanunlarının, Bakanlar Kurulu kararlarının Azerbaycan Cumhuriyeti kanunlarına uygunluğu; Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu Kararlarının Azerbaycan Cumhuriyeti Başbakanının fermanlarına ve Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu kararlarına uygunluğu;

9)Yasama, yürütme ve yargı organları arasında yetki paylaşımı ile ilgili anlaşmazlıklar.

IV.Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının, Millî Meclis'in, Bakanlar Kurulunun, Âli Mahkemenin, Azerbaycan Cumhuriyeti Başsavcılığının, Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Âli Meclisi'nin talebi üzerine Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasını ve kanunlarını yorumlar.

V.Anayasa Mahkemesi bu Anayasada belirlenen diğer görevleri de yerine getirir.

VI.Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi yetkisine giren konularda kararlar çıkarır. Anayasa Mahkemesi'nin kararları tüm Azerbaycan Cumhuriyeti ülkesinde uyulması zorunlu olan kararlardır.

VII.Kanunlar, diğer işlemler ve bunların her bir maddesi, Azerbaycan Cumhuriyeti'nin hükümetlerarası anlaşmaları Anayasa Mahkemesi'nin kararında belirttiği süre sonunda yürürlükten kalkar, Azerbaycan Cumhuriyeti'nin devletlerarası anlaşmaları ise yürürlüğe girmez.

Madde 131. Azerbaycan Cumhuriyeti Âli Mahkemesi

I.Azerbaycan Cumhuriyeti Âli Mahkemesi genel ve uzmanlık mahkemelerinin yetkisine giren medeni hukuk ile ceza ve diğer tür

davalarda en yüksek yargı organıdır; kanunla belirlenen şekilde genel ve uzmanlık mahkemelerinin çalışmasını denetler ve mahkemelere uygulamaya ilişkin açıklamalarda bulunur.

II.Âli Mahkeme'nin hakimlerini Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının teklifi üzerine Millî Meclis atar.

Madde 132. Azerbaycan Cumhuriyeti İktisat Mahkemesi

I.Azerbaycan Cumhuriyeti İktisat Mahkemesi ekonomik uyumazlıklara bakan en üst yargı organıdır. Kanunla belirlenen şekilde uzmanlık mahkemelerinin çalışmasını denetler.

II.İktisat Mahkemesi'nin hakimlerini Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının teklifi üzerine Millî Meclis atar.

Madde 133. Azerbaycan Cumhuriyeti Başsavcılığı

I.Azerbaycan Cumhuriyeti Başsavcılığı kanunla öngörüldüğü üzere kanunların eşit ve dürüst şekilde yürütülmesini ve uygulanmasını denetler; kanunda öngörülen hallerde ceza kovuşturması yapar, mahkemede devlet adına itham ve iddialarda bulunur, mahkeme kararlarını temyiz eder.

II.Azerbaycan Cumhuriyeti Başsavcılığı yerel ve uzman savcılıkların Azerbaycan Cumhuriyeti Başsavcısına bağlı olarak çalıştıkları merkezi organdır.

III.Azerbaycan Cumhuriyeti Başsavcısını Millî Meclis'in onayı ile Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı atar ve görevden alır.

IV.Başsavcının yardımcılarını, uzman savcılarını, Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Savcısını, Başsavcının teklifi üzerine Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı göreve atar ve görevden alır.

V.Yerel ve uzman savcılarını Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının onayı ile Başsavcı göreve atar ve görevden alır.

VIII. Fası

Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti

Madde 134. Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nin Statüsü

I.Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti, Azerbaycan Cumhuriyeti içinde özerk bir devlettir.

II.Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nin statüsü bu anayasa ile belirlenir.

III.Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Azerbaycan Cumhuriyeti'nin ayrılmaz bir parçasıdır.

IV.Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasına, kanunlarına, Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının fermanlarına ve Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu kararlarına Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nde uyulması zorunludur.

V.Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Âli Meclisi'nin kabul ettiği Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Anayasası ve kanunları Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasına ve kanunlarına; Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Bakanlar Kurulunun kabul ettiği kararlar Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasına, kanunlarına, Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının fermanlarına ve Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu kararlarına aykırı olamaz.

Madde 135. Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nde Kuvvetler Ayrılığı

I.Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nde yasama erkini Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Âli Meclisi, yürütme erkini Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu, yargı erkini Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti mahkemeleri kullanır.

II.Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Âli Meclisi, Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasası ve kanunları ile yetkilendirildiği hususlara ilişkin meselelerin çözümünde, Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasası, kanunları ve Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının fermanları ile yetkilendirildiği hususlara ilişkin meselelerin çözümünde, Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Mahkemeleri de Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasası ve kanunları ile yetkilendirildiği hususların çözümünde serbesttir.

Madde 136. Nahçıvan Özerk Cumhuriyetinin En Yüksek Görevlisi

Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nin en yüksek görevlisi Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Âli Meclisi'nin Başkanıdır.

Madde 137. Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Âli Meclisi

I.Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Âli Meclisi 45 üyeden oluşur

II.Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Âli Meclisi'nin görev süresi 5 yıldır

III.Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Âli Meclisi kendi Başkanını ve yardımcılarını seçer, daimi ve diğer komisyonları kurar.

Madde 138. Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Âli Meclisi'nin Koyduğu Genel Kuralla

I.Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Âli Meclisi aşağıdaki hususlara ilişkin genel kurallar koyar

- 1)Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Âli Meclisi seçimleri;
- 2)Vergiler;
- 3)Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti ekonomisini geliştirme yöntemleri;
- 4)Sosyal güvenlik;
- 5)Çevrenin korunması;
- 6)Turizm;
- 7)Sağlık, bilim, kültür.

II.Bu maddede sayılan hususlara ilişkin olarak Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Âli Meclisi kanunlar kabul eder.

Madde 139. Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Âli Meclisi'nin Çözdüğü Meseleler

I.Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Âli Meclisi aşağıdaki hususlara ilişkin meseleleri çözer

- 1)Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Âli Meclisi'nin çalışma düzeni;
- 2)Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti bütçesinin onaylanması;
- 3)Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti ekonomik ve sosyal programlarının onaylanması;
- 4)Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Başbakanının göreve atanması ve görevden alınması;

5)Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Bakanlar Kurulunun kuruluşunun onaylanması;

6)Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Bakanlar Kuruluna güven verilmesi.

II.Bu maddede sayılan hususlara ilişkin olarak Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Âli Meclisi kararlar kabul eder.

Madde 140. Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu

I.Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu listesini Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Başbakanının teklifi üzerine Âli Meclis onaylar.

II.Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nin Başbakanını Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının teklifi üzerine Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Âli Meclisi atar.

III.Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu:

-Özerk Cumhuriyetin bütçe tasarısını hazırlayıp Özerk Cumhuriyetin Âli Meclis'ine sunar;

-Özerk Cumhuriyetin bütçesini uygular;

-Özerk Cumhuriyetin ekonomik programlarının uygulanmasını sağlar;

-Özerk Cumhuriyetin sosyal programlarının uygulanmasını sağlar;

-Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının yetkili kıldığı hususlara ilişkin meseleleri çözer;

IV.Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu, kararlar ve karamameler çıkarır.

Madde 141. Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nde Yerel Yürütme Erki

Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nde yerel yürütme organlarının başkanları Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Âli Meclisi'nin Başkanının teklifi üzerine Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı tarafından atanır.

Dördüncü Bölüm**Yerel Yönetimler****IX.Fasıl****Belediyeler****Madde 142.Yerel Yönetimlerin Oluşumu**

I.Yerel yönetim organları Belediyelerdir.

II.Belediyeler seçim esasına göre oluşturulur.

III.Belediye seçimlerinin yöntemleri ve belediyelerin statüleri kanunla belirlenir.

Madde 143. Belediyelerin Çalışma Düzeni

I.Belediyelerin faaliyetleri toplantılar, daimi ve diğer komisyonlar aracılığıyla yerine getirilir.

II.Belediyelerin toplantı yapmasına Belediye Başkanı karar verir.

Madde 144. Belediyelerin Yetkileri

I.Belediye toplantılarında aşağıdaki meseleler çözülür:

1)Belediye üyelerinin yetkilerinin tanınması, kanunla belirlenen hallerde üyelerin görevlerine son verilmesi ve yetkilerinin alınması;

2)Belediye tüzüğünün onaylanması;

3)Belediye başkanının ve yardımcılarının, daimi ve diğer komisyonların seçimi;

4)Yerel vergi ve yükümlülüklerin belirlenmesi;

5)Yerel bütçenin ve onun uygulanmasına ilişkin raporların onaylanması;

6)Belediye mülkiyeti edinme, mülkiyeti kullanma ve sona erdirmeye konusunda karar verme;

7)Yerel sosyal gelişme ve sosyal güvenlik programlarının kabul edilmesi ve uygulanması;

8)Yerel ekonomik gelişme programlarının kabul edilmesi ve uygulanması;

9)Yerel çevre koruma programlarının kabul edilmesi ve uygulanması.

II.Belediyelere yasama ve yürütme organları tarafından başka yetkiler de verilebilir. Bu yetkileri kullanabilmesi için belediyelere gerekli ve uygun mali kaynaklar ayrılır. Bu yetkilerin yerine getirilmesini yetkileri veren organ denetler.

Madde 145. Belediye Kararları

I.Belediye toplantılarında görüşülen hususlara ilişkin kararlar alınır.

II.Belediye kararları belediye üyelerinin basit oy çokluğu ile kabul edilir.

III.Yerel vergi ve yükümlülüklerle ilgili kararlar belediye üyelerinin üçte ikisinin oyu ile alınır.

Madde 146. Belediyelerin Bağımsızlıklarının Güvencesi

Belediyeler yargı güvencesine* sahiptir ve devlet organlarının kararları sonucunda oluşan ek giderlerinin karşılanmasına güvence verilir.

Beşinci Bölüm

Hukuk ve Kanun

X. Fasl

Yasama Sistemi

Madde 147.Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasının Hukukî Geçerliliği

I.Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasası, Azerbaycan Cumhuriyeti'nde en yüksek hukuki güce sahiptir.

* Anayasanın orijinal metninde bu madde "Belediyelerin mahkeme tarafından müdafasına... teminat verilir." şeklindedir. Biz burada "yargı güvencesi" kavramını kullandık çünkü söz konusu hüküm ile amaçlanan belediyelerle ilgili alınan kararların ve işlemlerin belediyeler tarafından yargıya götürülebilmesi olduğunu düşünüyoruz.(ç.n.)

II.Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasası doğrudan yürürlüktedir.

III.Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasası Azerbaycan Cumhuriyeti'nde yasama sisteminin temelidir.

Madde 148. Azerbaycan Cumhuriyeti Yasama Sistemine Dahil Sayılan İşlemler

I.Yasama sistemi aşağıdaki düzenleyici işlemlerden oluşur:

- 1)Anayasa;
- 2)Referandumla kabul edilmiş işlemler;
- 3)Kanunlar;
- 4)Fermanlar;
- 5)Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu kararları;
- 6)Merkezî yürütme organlarının düzenleyici işlemleri.

II.Azerbaycan Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası anlaşmalar Azerbaycan Cumhuriyeti yasama sisteminin ayrılmaz parçasıdır.

III.Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nde aynı zamanda Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nin Anayasası ve kanunları, Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Bakanlar Kurulunun kararları da hukuki güce sahiptir.

IV.Nahçıvan Özerk Cumhuriyet'nin yasama sistemi, Azerbaycan Cumhuriyeti yasama sistemine uygun olmalıdır.

V.Yerel yürütme organları, kendi yetkileri içinde yasama sistemine dahil olan işlemlere aykırı olmayan düzenleyici işlemler yapabilirler.

Madde 149. Düzenleyici İşlemler

I.Düzenleyici işlemler hukuka ve hak-adalete (eşit menfaatlere eşit muamele) dayanmalıdır.

II.Referandumla kabul edilmiş işlemler yayımlandıkları zaman uygulanmaları ve onlara uyulması vatandaşlar, yasama, yürütme, yargı organları, tüzel kişiler ve belediyeler için zorunludur.

III.Kanunlar anayasaya aykırı olmamalıdır. Fakat yayımlanmış kanunların uygulanması ve onlara uyulması bütün vatandaşlar, yürütme, yargı organları, tüzel kişiler ve belediyeler için zorunludur.

IV.Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının fermanları Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasına ve kanunlarına aykırı olmamalıdır. Fakat yayımlanmış fermanların uygulanması ve onlara uyulması bütün vatandaşlar, yürütme organları ve tüzel kişiler için zorunludur.

V.Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu kararları Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasına, kanunlarına ve Başkanın fermanlarına aykırı olmamalıdır. Fakat, Bakanlar Kurulu kararları yayımlandıklarında uygulanmaları ve onlara uyulması vatandaşlar, merkezî ve yerel yürütme organları, tüzel kişiler için zorunludur.

VI.Merkezi yürütme organlarının işlemleri Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasına, kanunlarına, Başkanın fermanlarına ve Bakanlar Kurulu kararlarına aykırı olmamalıdır.

VII.Gerçek ve tüzel kişilerin hukukî durumunu iyileştiren, hukuki sorumluluğunu kaldıran veya hafifleten düzenleyici işlemler geriye yürür. Diğer düzenleyici işlemler geriye yürümez.

Madde 150. Belediye İşlemleri

I.Belediyelerin kabul ettikleri işlemler hukuka ve hak-adalete (eşit menfaatlere eşit muamele) dayanmalı, Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasına, kanunlarına, Başkanın fermanlarına, Bakanlar Kurulu kararlarına (Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nde aynı zamanda Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nin Anayasasına, kanunlarına, Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu kararlarına) aykırı olmamalıdır.

II.Belediyelerin yaptıkları işlemlerin uygulanması ve onlara uyulması o belediyenin sınırları içinde yaşayan vatandaşlar ve yerleşmiş tüzel kişiler için zorunludur.

Madde 151. Uluslararası İşlemlerin Hukuki Gücü

Azerbaycan Cumhuriyeti yasama sistemi içinde yer alan düzenleyici işlemler ile (Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasası ve referandumla kabul edilmiş işlemler ayrı tutulmak üzere) Azerbaycan

Cumhuriyeti'nin taraf olduğu devletlerarası andlaşmalar arasında uyumsuzluk çıkarsa, uluslararası anlaşımlar uygulanır.*

XI.Fasıl

Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılması

Madde 152. Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasında Değişikliklerin Kabul Edilmesinde Yöntem

Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasa metninde değişiklik sadece referandumla yapılabilir.

Madde 153. Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasında Değişikliklerin Teklif Edilmesi Yöntemi

Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasası metninde değişiklik yapılması için Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi veya Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı, önceden Anayasa Mahkemesinin görüşünü alarak teklifte bulunabilir.

Madde 154. Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesinin Yetkilerinin Sınırlandırılması

Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi referandumla kabul edilmiş Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasındaki değişiklikler ile ilgili karar alamaz.

Madde 155. Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Teklif Etme Yetkisinin Sınırlandırılması

Bu Anayasanın 1., 2., 6., 7., 8. ve 21. maddelerinde değişiklik yapılmasına ilişkin ve 3. fasılda yer alan maddelerin sınırlandırılmasına ilişkin teklifler referanduma dahi sunulamaz.

* Anayasanın bu maddesinde çelişkili bir biçimde "devletlerarası andlaşma" ve "uluslararası anlaşma" terimleri bir arada kullanılmıştır. Oysa Anayasanın diğer maddelerindeki düzenlemeler göz önüne alındığında "uluslararası anlaşma" teriminden burada anlaşılması gereken "devletlerarası andlaşma"dır.(ç.n.)

XII.Fasıl**Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasına Eklmeler****Madde 156.Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasına Ekleme Yapılmasında Yöntem**

I.Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasına eklemeler Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'nde 95 oyla kabul edilen anayasal kanunlarla yapılır.

II.Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasına ekleme yapılmasına ilişkin anayasal kanunlar Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'nde iki defa oylanır. İkinci oylama birinci oylamadan altı ay sonra yapılır.

III.Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasına ekleme yapılmasına ilişkin anayasal kanunlar hem birinci hem de ikinci oylamadan sonra, bu Anayasada kanunlar için öngörülen şekilde imzalanmak üzere Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanına sunulur.

IV.Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasına ekleme yapılmasına ilişkin anayasal kanunlar ikinci oylamadan sonra Başkan tarafından imzalanınca yürürlüğe girer.

V.Anayasal kanunlar Anayasanın ayrılmaz parçasıdır ve anayasanın asıl metnine aykırı olmamalıdır.

Madde 157. Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasına Ekleme Yapılmasını Teklif Etme Yetkisi

Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasına ekleme yapılmasını Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı veya Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'nin 63 üyesi teklif edebilir.

Madde 158. Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasına Ekleme Yapılmasını Teklif Etme Yetkisinin Sınırlandırılması

Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı veya Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'nin milletvekilleri, bu Anayasanın zikredilen sıraya göre 6. ve 5. fasıllarında yer alan maddelerle ilgili olarak

Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasına ekleme yapılmasını teklif edemez.*

GEÇİCİ MADDELER

1.Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasası referandumla kabul edildikten sonra resmî olarak yayımlandığı günden itibaren yürürlüğe girer. Bu Anayasanın yürürlüğe girdiği günden itibaren 21 Nisan 1978 tarihli Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasası (Esas Kanun) yürürlükten kalkar.

2.Bu anayasa yürürlüğe girene kadar seçilmiş Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanı, bu Anayasa ile Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanına verilen yetkileri kullanır.

3.Bu Anayasanın 101. maddesinin 5. fıkrası bu Anayasa kabul edildikten sonra seçilecek olan Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanına uygulanır.

4.Azerbaycan Cumhuriyeti milletvekillerinin ve Azerbaycan Cumhuriyeti Ali Sovyetinin yarattığı Millî Meclis'in yetkileri yeni seçilen Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'nin ilk toplantı günü sona erer.

Yeni seçilen Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'nin ilk toplantısı Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'nin en az 83 milletvekilinin seçildiği günden bir hafta sonra yapılır. Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'nin ilk toplantısı 31 Mayıs 1996 tarihine kadar devam eder.

15 Ağustos 1995 tarihinde kabul edilmiş olan "Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'ne seçimlere ilişkin Azerbaycan Cum-

* Anayasanın bu maddesi anlaşılabilir olması için, Anayasanın bütünü ve orijinal Azerice ve Rusça metinler ile İngilizce metinde yer alan bazı terimler göz önüne alınarak bu şekilde kaleme alınmıştır. Maddenin Anayasadaki orijinal metni şu şekildedir: "Azerbaycan Cumhuriyetinin Başkanı veya Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'nin milletvekilleri bu Anayasanın müvafiq olarak 6. ve 5. fasıllarında aks ettirilmiş müddealarla alakadar Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Anayasasına ilaveler teklif edebilirler." Bir yandan burada geçen "müvafiq" (ing. respectively) kelimesinin "zikredilen sırayla", "birisi birine ve diğeri ötekine ait olmak üzere" anlamına geldiğini ve diğer yandan 94. ve 95. maddelerdeki düzenlemeleri birlikte değerlendirdiğimizde bu maddede kast edilen teklif yasağının Başkan ve Millî Meclis'in kendi yetkilerini düzenleyen fasıllara ilişkin olduğu sonucuna varılabilir. Üstelik bu yorumun, söz konusu her bir organının kendi yetkilerini keyfi olarak artırmasına engel olabileceği düşünüldüğünde "sınırlı devlet" ilkesiyle de uyum içinde olduğu söylenebilir. (ç.n.)

huriyeti Kanununun 85. maddesi, bu kanun esasında seçilmiş Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi'nin birinci döneminin yetkileri sona erene kadar yürürlüktedir.

5. Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu bu Anayasa yürürlüğe girdiği günden itibaren bu Anayasada belirlenen yetkileri kullanır.

6. Bu Anayasa yürürlüğe girdiği günden itibaren yerel Halk Vekilleri Sovyeti'nin yetkilerine son verilir.

Azerbaycan Cumhuriyeti yasama organı tarafından yerel Halk Vekilleri Sovyeti'ne verilmiş bulunan yetkiler yerel yürütme organlarına devredilir.

7. Bu Anayasanın yürürlüğe girmesinden itibaren iki yıl içinde yerel yönetime ilişkin kanun kabul edilmeli ve belediye seçimleri yapılmalıdır.

8. Bu Anayasanın kabul edildiği güne kadar Azerbaycan Cumhuriyeti ülkesinde yürürlükte olan kanunlar ve diğer düzenleyici işlemlerin bu Anayasaya aykırı olmayan bölümleri uygulanmaya devam eder.

9. Bu Anayasa yürürlüğe girene kadar faaliyet gösteren Azerbaycan Cumhuriyeti mahkemeleri yargı işlevini bu Anayasada belirlenen yetkilere ve ilkelere uygun olarak yerine getirir.

10. Bu Anayasa yürürlüğe girdiği günden itibaren bir yıl içinde hakimlerin statüsü, mahkemelerin kuruluşu ve yargı reformları ile ilgili yasalar bu Anayasaya uygun hale getirilmeli ve Azerbaycan Cumhuriyeti mahkemelerinin hakimleri yeniden atanmalıdır.

Söz konusu kanunlar çıkartılıncaya kadar hakimlerin göreve atanması ve görevden alınması bu Anayasa yürürlüğe girmeden önce yürürlükte olan kanunlara göre gerçekleştirilir.

11. Bu Anayasa yürürlüğe girdiği günden itibaren bir yıl içinde Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi kurulması hakkında kanun kabul edilmeli ve Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi kurulmalıdır. Anayasa Mahkemesi kurulana kadar bu Anayasada öngörülen Anayasa Mahkemesi yetkileri kullanılmaz. Bu Ana-

yasanın 130. maddesinin 3. fıkrasının 7. bendinde öngörülen yetkiyi Azerbaycan Cumhuriyeti Âli Mahkemesi kullanır.

12.Azerbaycan Cumhuriyeti Âli Tahkim Mahkemesi*, bu Anayasa yürürlüğe girdiği günden itibaren Azerbaycan Cumhuriyeti İktisat Mahkemesi olarak adlandırılır ve yürürlükte olan kanunlarla verilmiş yetkileri kullanır.

* Anayasanın orijinal metninde “Âli Arbitraj Mahkemesi” olarak geçmektedir. (ç.n.)